

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Αμφιλόχιος Παπαθωμάς *Αναπληρωτής Καθηγητής
του Παν/μίου Αθηνών*

Μαρία Γαλάνη-Δράκου, *Φιλολόγος*
Βασίλική Καμπουρέλλη, *Φιλολόγος*
Ευαγγελία Λουτριανάκη, *Φιλολόγος Εκπαιδευτικός
Β/θμιας Εκπ/σης*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ιωάννης Πετρόπουλος, *Αναπληρ. Καθηγητής
του Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης*
Χρίστος Κυριαζόπουλος, *Σχολ. Σύμβουλος*
Γεωργία Κατσαγάνη – Γιαννακοπούλου, *Φιλολόγος
Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπ/σης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Δημήτριος Καλανδράνης, *Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σπυρίδων Καράμπαλης, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Σωτήριος Γκλαβάς, *Μόν. Πάρ. του Παιδαγ. Ινστιτούτου*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Ο Απόλλων (Δυτικό αέτωμα του ναού του Διός στην
Ολυμπία, Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας)

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και 75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αμφιλόχιος Παπαθωμάς – Μαρία Γαλάνη-Δράκου
Βασιλική Καμπουρέλλη – Ευαγγελία Λουτριανάκη

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
Ελληνικά Γράμματα

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

**Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία
Πράξεων 2.2.1.α: «Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ *Πρόεδρος του*
Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και
παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με
βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»**
Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό
Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.**

I. Παράλληλα κείμενα

Ενότητα 1

Ο Πλούταρχος στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφει πώς αντέδρασαν οι γονείς του Πausανία, όταν αποκαλύφθηκε ότι ο γιος τους είχε επικοινωνία με τον Πέρση βασιλιά και ήταν έτοιμος να προδώσει τη χώρα του.

Περσῶν τήν Ἑλλάδα λεηλατούντων Πausανίας ὁ τῶν Λακεδαιμονίων στρατηγός πεντακόσια χρυσοῦ τάλαντα παρά Ξέρξου λαβῶν ἔμελλε προδιδόναι τήν Σπάρτην. Φωραθέντος δέ τούτου Ἀγησίλαος ὁ πατήρ μέχρι τοῦ ναοῦ τῆς Χαλκιοίκου συνεδίωξεν Ἀθηνᾶς καί τὰς θύρας τοῦ τεμένους πλίνθω φράξας λιμῶ ἀπέκτεινεν· ἡ δέ μήτηρ καί ἄταφον ἔρριψεν ὡς Χρῦσερμος ἐν δευτέρῳ Ἱστορικῶν.

Πλούταρχος, Συναγωγή ἱστοριῶν παραλλήλων ἑλληνικῶν καί ῥωμαϊκῶν 308 B

Γλωσσικά σχόλια

ἔμελλε προδιδόναι (απαρ. ενεστ. ρ. προδίδωμι)	σκόπευε να προδώσει
φωραθέντος (μτχ. παθ. αορ. ρ. φωράομαι, φωρῶμαι) δέ τοῦτου	ὅταν αυτός αποκαλύφθηκε
πλίνθω φράξας	αφού ἔφραξε με πέτρες
ὡς Χρῦσερμος	ὅπως (ιστορεῖ) ο Χρῦσερμος

Ερωτήσεις

1. Πώς αντέδρασαν οι γονείς του Πausανία, όταν κατάλαβαν ότι ο γιος τους θα πρόδιδε την πόλη του;
2. Ποιος είναι, κατά τη γνώμη σας, ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 2

Ο Πολύαινος παραθέτει στα παρακάτω αποσπάσματα δύο περιπτώσεις κατά τις οποίες φάνηκε η εξυπνάδα και η στρατηγική δεινότητα του Θεμιστοκλή.

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Τοῦ θεοῦ χρήσαντος τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύσπα Ζεὺς οἱ μὲν ἄλλοι Ἀθηναῖοι τειχίζουσιν τὴν ἀκρόπολιν ἠγόρευον, Θεμιστοκλῆς δὲ ἔς τὰς τριήρεις ἐμβαίνειν, ὡς ταύτας οὔσας τὸ ξύλινον τεῖχος τῶν Ἀθηναίων. Ἐπίσθησαν, ἐνέβησαν, ἐναυμάχησαν, ἐνίκησαν.

Πολύαινος, Στρατηγήματα 1.30.2

Γλωσσικά σχόλια

τοῦ θεοῦ χρήσαντος	ὅταν ο θεός (Απόλλωνας) ἔδωσε χρησμό
Τριτογενεῖ	στην Αθηνά (Τριτογένεια ἢ Τριτογενής είναι προσω- νύμιο της Αθηνάς)

εὐρύοπα	αυτός που βλέπει σε μεγάλη έκταση, ο παντεπόπτης (επίθετο του Δία)
ἠγόρευον	έλεγαν, πρότειναν
ὡς ταύτας οὔσας	επειδή αυτές (δηλ. οι τριήρεις) ήταν
ἐνέβησαν (οριστ. αορ. β´ρ. ἐμβαίνω)	επιβιβάστηκαν

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Θεμιστοκλῆς ἐναύλόχει περὶ Σαλαμίνα· τοῖς Ἑλλησιν ἐδόκει φεύγειν, Θεμιστοκλεῖ ναυμαχεῖν ἐν στενῇ θαλάσῃ. Ὡς δὲ μένειν οὐκ ἔπειθεν, ἦν αὐτῷ Σίκιννος εὐνοῦχος παιδαγωγός τοῖν παιδοῖν, νύκτωρ τόν Σίκιννον τοῦτον ὡς βασιλέα πέμπει μηνύσοντα κατ' εὖνοιαν δὴ ὅτι ἀποδιδράσκει τό Ἑλληνικόν· ἀλλὰ ναυμάχει. Πείθεται βασιλεύς καί ναυμαχεῖ, καί τό πλῆθος τῶν τριήρων συνέτριψεν ἡ στενή θάλασσα· οἱ δὲ Ἕλληνες ἄκοντες ἐνίκησαν τῇ σοφίᾳ τοῦ στρατηγοῦ.

Πολύαινος, Στρατηγήματα 1.30.3

Γλωσσικά σχόλια

ἐναυλόχει (οριστ. παρατ. ρ. ναυλοχέω, ναυλοχῶ)	παρέμενε στο λιμάνι, ἐνέδρευε
ἐδόκει	φαινόταν καλό να
ὡς δὲ μένειν οὐκ ἔπειθεν	καθώς δεν τους ἔπειθε να μείνουν
τοῖν παιδοῖν	των δυο παιδιῶν του

ὡς βασιλέα πέμπει μηνύσοντα	στέλνει στον βασιλιά, για να μηνύσει
κατ' εὐνοίαν	λόγω συμπάθειας, ευμένειας
ἀποδιδράσκει	δραπετεύει, φεύγει
ναυμάχει (β' εν. προστ. ενεστ. ρ. ναυμαχέω, ναυμαχῶ)	να ναυμαχήσεις
ἄκοντες	παρά τη θέλησή τους

Ερωτήσεις

1. Ποιες ερμηνείες δόθηκαν στον χρησμό για το «ξύλινο τείχος» και από ποιους;
2. Να συγκρίνετε τις πληροφορίες τις οποίες παρέχουν το δεύτερο παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας. Ποιο από τα δύο κείμενα θεωρείτε πιο περιεκτικό και γιατί;

Ενότητα 3

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Η Άννα Κομνηνή (1083-1153/4), κόρη του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Αλέξιου Α΄ Κομνηνού, έγραψε σε δεκαπέντε βιβλία το ιστορικό έργο της Άλεξιάς. Στο έργο αυτό πρωταγωνιστικό ρόλο έχει ο πατέρας της και περιγράφονται τα γεγονότα της περιόδου 1069-1148. Στο παρακάτω απόσπασμα η συγγραφέας εκφράζει τις απόψεις της σχετικά με το χρέος του ιστοριογράφου.

Ὅταν γάρ τις τό τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνη, ἐπιλαθέσθαι χρή εὐνοίας καί μίσους καί πολλάκις κοσμεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, πολλάκις δέ ἐλέγχειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσι. Διόπερ οὔτε τῶν φίλων καθάπτεσθαι οὔτε τοὺς ἐχθροὺς ἐπαινεῖν ὀκνητέον.

Αννα Κομνηνή, Ἀλεξιάς, Πρόλογος 2.3

Μετάφραση

Ὄντως, ὅταν κανεῖς ἀναλαμβάνει το ἔργο του ιστοριογράφου, οφείλει να ξεχάσει την αγάπη και το μίσος: συχνά πρέπει να στολίζει τους εχθρούς του με τους μεγαλύτερους επαίνους, ὅταν τα γεγονότα το επιβάλλουν, κι επίσης να ἐλέγχει τους πιο αγαπητούς, ὅταν αυτό υποδεικνύουν οι λανθασμένες πράξεις τους. Γι' αυτό ακριβῶς δεν πρέπει να διστάζει οὔτε τους φίλους να κατηγορεῖ οὔτε και τους εχθρούς να εγκωμιάζει.

(μτφρ. Α. Σιδέρη)

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Προκόπιος (490/507 - περ. 562) ἔγραψε σε οκτώ βιβλία το ιστορικό ἔργο του Ἰπὲρ τῶν πολέμων λόγοι, το οποίο αποτελεί την κυριότερη πηγή για την ιστορία της εποχῆς. Στο παρακάτω απόσπασμα ο συγγραφέας εκθέτει τις ἀπόψεις του για το χρέος του ιστοριογράφου.

Πρέπειν τε ἡγεῖτο ῥητορικῆ μὲν δεινότητα, ποιητικῆ δὲ μυθοποιΐαν, ξυγγραφῆ δὲ ἀλήθειαν. Ταῦτά τοι οὐδέ του τῶν οἱ ἔς ἄγαν ἐπιτηδείων τά μοχθηρά ἀπεκρύψατο,

ἀλλά τά πᾶσι ξυνενεχθέντα ἕκαστα ἀκριβολογούμενος
ξυνεγράψατο, εἴτε εὖ εἴτε πη ἄλλη αὐτοῖς εἰργάσθαι
ξυνέβη.

Προκόπιος, Ὑπέρ τῶν πολέμων λόγοι 1.1.4-5

Μετάφραση

Και πιστεύει ὅτι, ὅπως ἡ ευστροφία εἶναι ἀπαραίτητη
στη ρητορική και ἡ μυθοπλασία στην ποίηση, ἔτσι
ακριβῶς απαιτεῖται και ἡ ἀλήθεια για την ιστορική
συγγραφή. Γι' αὐτό, με βάση αὐτή την ἀρχή, δὲν
ἀπέκρυψε τα σφάλματα και τις ἀποτυχίες ἀκόμα και
των πιο οικείων του, ἀλλὰ ἔγραψε τα πάντα με κάθε
ἀκρίβεια, ὅπως πράγματι ἐγίναν, εἴτε καλά εἴτε κακά.

(μτφρ. Π. Ροδάκης)

Τρίτο παράλληλο κείμενο

Ο Λουκιανός στο παρακάτω ἀπόσπασμα ἀπό
το ἔργο του Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν ἐκφράζει
την ἀπόψη του σχετικά με τις ἀρετές που πρέπει να
διαθέτει ἕνας ιστορικός.

Τοιοῦτος οὖν μοι ὁ συγγραφεύς ἔστω – ἄφοβος,
ἀδέκαστος, ἐλευθερος, παρρησίας καί ἀληθείας φίλος,
ὡς ὁ κωμικός φησι, τά σῦκα σῦκα, τήν σκάφην δέ
σκάφην ὀνομάσων, οὐ μίσει οὐδέ φιλία τι νέμων οὐδέ
φειδόμενος ἢ ἐλεῶν ἢ αἰσχυνόμενος ἢ δυσωπούμενος,
ἴσος δικαστής, εὐνους ἅπασιν ἄχρι τοῦ μή θατέρω τι
ἀπονεῖμαι πλεῖον τοῦ δέοντος, ξένος ἐν τοῖς βιβλίοις
καί ἄπολις, αὐτόνομος, ἀβασίλευτος, οὐ τί τῷδε ἢ τῷδε
δόξει λογιζόμενος, ἀλλὰ τί πέπρακται λέγων.

Λουκιανός, Πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν 41

Γλωσσικά σχόλια

μοι	κατά τη γνώμη μου
ἔστω (γ' εν. προστ. ενεστ. ρ. εἰμί)	να είναι
ἀδέκαστος	αδωροδόκητος, αμερόληπτος
παρρησίας	η ελευθερία του λόγου
ὀνομάσων	λέγοντας
οὐ νέμων	χωρίς να χειρίζεται, εκμεταλλεύεται, εκτιμά
μίσει	εξαιτίας μίσους
οὐδέ φειδόμενος	χωρίς να λυπάται
οὐδέ δυσωπούμενος	χωρίς να πτοείται, να δειλιάζει
εὐνους ἅπασιν	καλοπροαίρετος με όλους
ἄχρι τοῦ μή θατέρω τι ἀπονείμω (απαρ. αορ.ρ. ἀπονέμω πλείον τοῦ δέοντος	μέχρι το σημείο να μην παραχωρεί σε κάποιον περισσότερα από όσα πρέπει
ξένος ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ ἄπολις	ξένος και χωρίς πατρίδα στα βιβλία του
οὐ τί τῷδε ἢ τῷδε δόξει (οριστ. μέλλ. ρ. δοκεῖ) λογιζόμενος	χωρίς να σκέφτεται τι εντύπωση θα σχηματίσει ο ένας ή ο άλλος

τί πέπρακται (οριστ. λέγοντας, παραθέτοντας τι
παρακ. ρ. πράττομαι) έχει γίνει
λέγων

Ερωτήσεις

1. Ποιο είναι το χρέος του ιστορικού σύμφωνα με την Άννα Κομνηνή και τον Προκόπιο;
2. Ποιες αρετές πρέπει να διαθέτει ο ιστορικός σύμφωνα με τον Λουκιανό;
3. Ποια κοινά σημεία παρουσιάζουν οι απόψεις που διατυπώνονται στα παράλληλα κείμενα και στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 4

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Φώτιος στη Βιβλιοθήκη του έχει διασώσει περιληπτικά ένα έργο του Αντωνίου Διογένη, το οποίο πραγματευόταν τις ταξιδιωτικές περιπέτειες του Δεινία και του γιου του στη Μαύρη Θάλασσα. Ο Δεινίας ταξιδεύει στις αρκτικές περιοχές, περνά τον Βορρά και φτάνει στο φεγγάρι. Ο Φώτιος όλα αυτά τα θεωρεί «άπιστα».

Καί ἕτερα δέ ἀπαγγέλλει ἰδεῖν ὅμοια, καί ἀνθρώπους δέ ἰδεῖν καί ἕτερα τινά τερατεύεται, ἃ μηδεῖς μήτε ἰδεῖν ἔφη μήτε ἀκοῦσαι, ἀλλά μηδέ φαντασίαις ἀνετυπώσατο. Καί τό πάντων ἀπιστότατον, ὅτι πορευόμενοι πρὸς Βορρᾶν ἐπί σελήνην, ὡς ἐπί τινα γῆν καθαρωτάτην, πλησίον ἐγένοντο, ἐκεῖ τε γενόμενοι ἴδοιεν

ἃ εἰκὸς ἦν ἰδεῖν τον τοιαύτην ὑπερβολὴν πλασμάτων προαναπλάσαντα.

Φῶτιος, Βιβλιοθήκη 166.111α

Γλωσσικά σχόλια

ἀπαγγέλλει	αφηγείται, αναφέρει
τερατεύεται	διηγείται τερατώδη, απίστευτα πράγματα
ἔφη (οριστ. παρατ. ρ. φημί)	εἶπε, ισχυρίστηκε
φαντασίαις ἀνετυπώσατο	σχεδίασε με τη φαντασία, φαντάστηκε
ἃ εἰκὸς ἦν ἰδεῖν (απαρ. αορ. β´ρ. ὀράω, δρῶ)	ὅσα ἦταν εὐλογο να δει
τον τοιαύτην ὑπερβολὴν πλασμάτων προαναπλάσαντα	αυτός που ἐπλασε, δημιούργησε με τη φαντασία του τέτοια εξωφρενικά πλάσματα

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Ο Λουκιανός παραθέτει στο παρακάτω απόσπασμα τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν ὕστερα από ενδελεχὴ παρατήρηση οι Αιθίοπες σχετικά με την προέλευση του φωτός της Σελήνης. Ἐτσι, καταδεικνύεται ὅτι, παράλληλα με τη φανταστική εικόνα που συντηρούσαν η λογοτεχνία και ο μύθος, οι αρχαίοι Ἕλληνες γνώριζαν και την επιστημονική ἐξήγηση πολλῶν φυσικῶν φαινομένων.

Ἰδόντες ὧν πρῶτα τὴν σεληναίην οὐκ ἐς πάμπαν ὁμοίην φαινομένην, ἀλλὰ πολυειδέα τε γιγνομένην καὶ ἐν ἄλλοτε ἄλλη μορφῇ τρεπομένην, ἐδόκεεν αὐτέοισιν τὸ χρῆμα θωύματος καὶ ἀπορίας ἄξιον. Ἐνθεν δὲ ζητέοντες εὖρον τουτέων τὴν αἰτίην, ὅτι οὐκ ἴδιον τῇ σεληναίῃ τὸ φέγγος, ἀλλὰ οἱ παρ' ἡελίον ἔρχεται.

Λουκιανός, Περί τῆς ἀστρολογίης 3

Γλωσσικά σχόλια

οὐκ ἐς πάμπαν ὁμοίην φαινομένην	ὅτι δεν εἶχε συνέχεια τὴν ἴδια μορφῇ
πολυειδέα	πολύμορφη, ποικίλη
ἐδόκεεν αὐτέοισιν	φαινόταν σε αὐτούς
τὸ χρῆμα θωύματος καὶ ἀπορίας ἄξιον	πράγμα αξιοθαύμαστο καὶ αξιοπερίεργο
ἐνθεν	έτσι, μετά από αυτό
ζητέοντες	αναζητώντας
οὐκ ἴδιον τῇ σεληναίῃ τὸ φέγγος	ὅτι ἡ λαμπρότητα δεν εἶναι τῆς Σελήνης (το φως δεν πηγάζει από τὴ Σελήνη)
ἀλλὰ οἱ παρ' ἡελίον ἔρχεται	ἀλλὰ ἔρχεται σε αὐτὴν από τὸν Ἥλιο

Ερωτήσεις

1. Πώς αντιμετωπίζει ο Φώτιος τα λεγόμενα του Αντωνίου Διογένη; Με ποιον από τους δύο θα συμφωνούσε ο Λουκιανός, κατά την άποψή σας;
2. Ο Λουκιανός είναι ο συγγραφέας τόσο του δεύτερου αποσπάσματος όσο και του κειμένου της Ενότητας. Ωστόσο, παρατηρούμε διαφορετική προσέγγιση του θέματος στα δύο κείμενα. Τι είναι αυτό που διαφοροποιεί τα δύο κείμενα, κατά τη γνώμη σας;

Ενότητα 5

Στο παρακάτω απόσπασμα εκθειάζεται η ελεημοσύνη, γιατί μας φέρνει πιο κοντά στον Θεό.

Ὁ Χριστός πλούσιος ὦν ἔπτωχευσε, ἵνα καί ἡμεῖς τοὺς πτωχοὺς ὡς ἀδελφοὺς τοῦ ἡμετέρου Δημιουργοῦ καὶ κριτοῦ ἐλεήσωμεν. Καί τί τῆς φιλοπτωχίας τό κέρδος; Ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ῥύσεται αὐτόν ὁ Κύριος. Δηλοῖ δέ τὴν τῆς κρίσεως ὀδύνας τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ πόνους ἐπιφέρουσιν. Ῥύσεται φῶς τοὺς φιλοπτώχους ὁ Κύριος. Χρεωστεῖ γάρ αὐτοῖς φιλανθρωπίαν, ὡς αὐτός τὴν ἐλεημοσύνην παρ' αὐτοῖς δανεισάμενος· καὶ διὰ μὲν τοῦ Σολομῶντος εἰπών· Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν δανεῖζει Θεόν.

Αθανάσιος ὁ Μέγας, 27.196.29-38

Γλωσσικά σχόλια

πλούσιος ὢν	ενώ ήταν πλούσιος
ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ	σε μια δύσκολη περίσταση
ῥύσεται (οριστ. μέλλ. ρ. ῥύομαι)	θα λυτρώσει, θα σώσει, θα ελευθερώσει
δηλοῖ	φανερώνει, δηλώνει

Ερωτήσεις

1. Ποιο είναι το όφελος από την ελεημοσύνη, σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα;
2. Πώς αντιλαμβάνεστε την πνευματική και κοινωνική διάσταση της ελεημοσύνης με τη βοήθεια των αποσπασμάτων του Μεγάλου Αθανασίου και του Ιωάννου του Χρυσοστόμου;
3. Ποια μορφή θα έπαιρναν οι ανθρώπινες κοινωνίες, κατά τη γνώμη σας, αν τα μέλη τους χαρακτηρίζονταν από την αρετή της ελεημοσύνης;

Ενότητα 6

Στον παρακάτω διάλογο ο Λάχης και ο Νικίας εκφράζουν την πεποίθησή τους ότι ο Σωκράτης είναι ο μόνος ειδήμων στα θέματα της εκπαίδευσης των νέων.

ΛΑ.: Σοφός γάρ τοι σύ εἶ, ὦ Νικία. Ἄλλ' ὅμως ἐγὼ Λυσιμάχῳ τῷδε καὶ Μελησίᾳ συμβουλεύω σέ μὲν καὶ ἐμέ περί τῆς παιδείας τῶν νεανίσκων χαίρειν ἔαν, Σωκράτη δέ τουτονί, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, μὴ ἀφιέναι· εἰ δέ καὶ ἐμοί ἐν ἡλικίᾳ ἦσαν οἱ παῖδες, ταῦτά ἂν ταῦτ' ἐποίουν.

ΝΙ.: Ταῦτα μὲν κάγῳ συγχωρῶ· ἐάνπερ ἐθέλη Σωκράτης τῶν μεираκίων ἐπιμελεῖσθαι, μηδένα ἄλλον ζητεῖν.

Πλάτων, Λάχης 200 c

Γλωσσικά σχόλια

τοι	βέβαια
σέ μὲν καί ἐμέ περί τῆς παιδείας τῶν νεανίσκων χαίρειν ἔαν (απαρ. ενεστ. ρ. ἔαω, ἔω)	να αφήσουν κατά μέρος κι εσένα και μένα σχετικά με την παιδεία των νέων
ὄπερ	πράγμα βέβαια το οποίο
Σωκράτη δέ τουτονί μὴ ἀφιέναι (απαρ. ενεστ. ρ. ἀφήμι)	τον Σωκράτη ὅμως αυτόν εδῶ να μην τον αφήσουν
ταῦτά ἂν ταῦτ' ἐποίουν	τα ἴδια θα ἔκανα
ταῦτα μὲν κάγῳ συγχωρῶ	κι εγῶ συμφωνῶ με αυτά
ἐάνπερ	αν βέβαια
τῶν μεираκίων ἐπιμελεῖσθαι	να φροντίσει για την παιδεία των νέων

Ερωτήσεις

1. Γιατί ο Λάχης και ο Νικίας θεωρούν ότι ο Σωκράτης είναι ο πλέον κατάλληλος για την εκπαίδευση των νέων;
2. Ποιος, κατά τη γνώμη σας, είναι ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παράλληλο κείμενο και στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 7

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Ξενοφών περιγράφει τη συνάντηση του Σπαρτιάτη βασιλιά Αγησιλάου με τον Φαρνάβαζο, από την οποία αναδεικνύονται οι διαφορές ανάμεσα στον λιτό σπαρτιατικό τρόπο ζωής του Αγησιλάου και τον τρυφηλό τρόπο ζωής του Φαρνάβαζου.

Ἦν δέ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὃς καί Φαρναβάζῳ ἐτύγχανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὢν καί Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον τον χρόνον ἐξενώθη. Οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τόν Ἀγησίλαον ὡς οἷοιτο συναγαγεῖν αὐτῷ ἄν εἰς λόγους περί φιλίας Φαρνάβαζον. Ὡς δ' ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καί δεξιάν παρῆν ἄγων τόν Φαρνάβαζον εἰς συγκείμενον χωρίον, ἔνθα δὴ Ἀγησίλαος καί οἱ περί αὐτόν τριάκοντα χαμαί ἐν πόα τινί κατακείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἦκεν ἔχων στολήν πολλοῦ χρυσοῦ ἀξίαν. Ὑποτιθέντων δέ αὐτῷ τῶν θεραπόντων ῥαπτὰ, ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ἠσχύνθη ἐντρυφῆσαι, ὁρῶν τοῦ Ἀγησιλάου τήν φαυλότητα· κατεκλίθη οὖν καί αὐτός ὥσπερ εἶχε χαμαί. Καί πρώτα μὲν ἀλλήλους χαίρειν προσεῖπαν, ἔπειτα τήν δεξιάν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου ἀντιπροὔτεινε καί ὁ Ἀγησίλαος. Μετά δέ τοῦτο ἤρξατο λόγου ὁ Φαρνάβαζος· καί γάρ ἦν πρεσβύτερος.

Ξενοφών, Ελληνικά 4.1.29-31

Γλωσσικά σχόλια

Κυζικηνός	από την Κύζικο (στην Προποντίδα της Μ. Ασίας)
ξένος	φίλος από φιλοξενία
έξενώθη	έγινε φίλος
οΐοιτο (ευκτ. ενεστ. ρ. οΐομαι)	θεωρούσε, νόμιζε
συναγαγεῖν (απαρ. αορ. β'ρ. συνάγω) αὐτῷ ἄν εἰς λόγους	ὅτι θα μπορούσε να φέρει σε αυτόν για συνομιλίες
σπονδὰς λαβῶν καὶ δεξιὰν	αφού έκαναν συμφωνία και χειραψία
παρῆν ἄγων	εμφανίστηκε οδηγώντας
εἰς συγκείμενον χωρίον	στον συμφωνημένο τόπο
ἐνθα	όπου
οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα	τριάντα στρατιώτες που ήταν μαζί του
χαμαὶ ἐν πόᾳ τινὶ κατακείμενοι	καθισμένοι κάτω στο χορτάρι
ἦκεν ἔχων στολήν	εἶχε έρθει φορώντας ενδυμασία
ὑποτιθέντων (μτχ. ενεστ. ρ. ὑποτίθημι) τῶν θεραπόντων	αφού τοποθέτησαν κάτω οι υπηρέτες
ῥαπτὰ	κεντητά μαξιλάρια

ἐφ' ὧν	πάνω στα οποία
ἤσχύνθη ἐντροφῆσαι	ντράπηκε για τον τρυφηλό τρόπο ζωής του
τὴν φαυλότητα	την ἔλλειψη πολυτέλειας, την απλότητα
ἀλλήλους χαίρειν προσεῖπαν (οριστ. αορ. ρ. προσαγορεύω)	αντάλλαξαν χαιρετισμό
πρεσβύτερος	μεγαλύτερος στην ηλικία

Ερωτήσεις

1. Με βάση το παραπάνω απόσπασμα, πώς θα χαρακτηρίζατε τον Αγησίλαο; Με ποια μέθοδο ο Ξενοφών δίνει ἔμφαση σε αυτά τα χαρακτηριστικά του;
2. Ποιος, κατά τη γνώμη σας, είναι ο κοινός θεματικός άξονας ανάμεσα στο παραπάνω απόσπασμα και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 8

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Πλάτων διατυπώνει την άποψη ότι οι θεοί έπλασαν το ανθρώπινο γένος. Οι άνθρωποι στη συνέχεια ένιωσαν την ανάγκη να ιδρύσουν βωμούς για να τιμήσουν τους θεούς. Αρχικά ζούσαν διασκορπισμένοι, γρήγορα όμως κατάλαβαν ότι θα επιβίωναν μόνο αν οργανώνονταν σε πόλεις, κι έτσι άρχισε η εξέλιξη των πολιτειακών συστημάτων.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας,
πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον
θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύεσθαι καὶ
ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ
διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ
ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο.
Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι
ῥῆσκον σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν
ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι
εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν
ικανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον
ἐνδεής· πολιτικὴν γάρ τέχνην οὕτω εἶχον, ἧς μέρος
πολεμικὴ, ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι
κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν
ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε
πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δείσας
περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει
ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν
πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί.

Πλάτων, Πρωταγόρας 322 a-c

Γλωσσικά σχόλια

μετέσχε (οριστ. αορ. β' ρ. μετέχω)	μετείχε
διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν	εξαιτίας της συγγένειάς του με το θείο, μόνο αυτός από τα πλάσματα πίστεψε στους θεούς

φωνήν καὶ ὀνόματα ταχύ διηρθρώσατο	εφηύρε γρήγορα έναρθρο λόγο και λέξεις
ἔσθῆτας	ρούχα, ενδύματα
ὑποδέσεις	υποδήματα
στρωμνάς	στρωσίδια, σκεπάσματα
σποράδην	διασκορπισμένοι
πανταχῆ	από κάθε άποψη
ένδεής	ελλιπής, ανεπαρκής
ὄτ'	όταν
ἄτε οὐκ ἔχοντες	επειδή πράγματι δεν κατείχαν
σκεδαννύμενοι διεφθείροντο	διασκορπίζονταν και αφανίζονταν
δείσας (μτχ. αορ. ρ. δέδοικα, δέδια)	επειδή φοβήθηκε
μή απόλοιτο (ευκτ. αορ. β' ρ. απόλλυμαι) πάν	μήπως αφανιστεί ολόκληρο
δίκην	δικαιοσύνη
ἵν' εἶεν (ευκτ. ενεστ. ρ. εἶμι)	για να είναι
πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοί φιλίας συναγωγοί	μέσα πειθαρχίας για τις πόλεις και συνεκτικοί δεσμοί φιλίας για τους ανθρώπους

Ερωτήσεις

1. Ποια ήταν η σχέση ανθρώπου και θεού και για ποιο λόγο δημιουργήθηκαν οι πόλεις σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα;
2. Να συγκρίνετε τις θέσεις του Κριτία για τη γένεση του νόμου στο κείμενο της Ενότητας με τις αντίστοιχες απόψεις του Πρωταγόρα στο παράλληλο κείμενο.

Ενότητα 9

Πρώτο παράλληλο κείμενο

Ο Αιλιανός στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρει την περίπτωση της Φερενίκης, η οποία επίσης προσπάθησε να παρακολουθήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

Φερενίκη τόν υἰόν ἤγεν ἐς Ὀλύμπια ἀθλεῖν. Κωλυόντων δέ αὐτήν τῶν Ἑλλανοδικῶν τόν ἀγῶνα θεάσασθαι, παρελθοῦσα ἐδικαιολογήσατο πατέρα μὲν Ὀλυμπιονίκην ἔχειν καί τρεῖς ἀδελφούς καί αὕτη παῖδα Ὀλυμπίων ἀγωνιστήν· καί ἐξενίκησε τόν δῆμον καί τόν εἵργοντα νόμον τῆς θεάς τὰς γυναῖκας, καί ἐθεάσατο Ὀλύμπια.

Αιλιανός, Ποικίλη Ιστορία 10.1

Γλωσσικά σχόλια

ἤγεν	έφερνε
κωλυόντων αὐτήν	επειδή την εμπόδιζαν
θεάσασθαι (απαρ. αορ. ρ. θεάομαι, θεῶμαι)	να δει
παρελθοῦσα έδικαιολογήσατο	αφού παρουσιάστηκε ενώπιον των αρχών, υπερασπίστηκε τον εαυτό της
έξενίκησε (οριστ. αορ. ρ. έκνικάω, έκνικῶ) τόν είργοντα νόμον	υπερνίκησε τον νόμο που απέκλειε

Δεύτερο παράλληλο κείμενο

Το τόλμημα της Καλλιπάτειρας να παρακολουθήσει τους αγώνες στην Ολυμπία αφηφώντας τη σχετική απαγόρευση ενέπνευσε τον ποιητή Λορέντζο Μαβίλη να γράψει γι' αυτήν.

- Αρχόντισσα Ροδίτισσα, πώς μπήκες;
- Γυναίκες διώχνει μια συνήθεια αρχαία εδώθε. – Έχω ένα ανίψι, τον Ευκλέα, τρία αδέρφια, γιο, πατέρα ολυμπιονίκες·

να με αφήσετε πρέπει, Ελλανοδίκες,
κι εγώ να καμαρώσω μες στα ωραία
κορμιά, που για το αγρίλι του Ηρακλέα
παλεύουν, θαυμαστές ψυχές αντρικές.

Με τις άλλες γυναίκες δεν είμαι όμοια·
στον αιώνα το σόι μου θα φαντάζει
με της αντρειάς τα αμάραντα προνόμια.
Με μάλαμα γραμμένος το δοξάζει
σε αστραφτερό κατεβατό μαρμάρου
ύμνος χρυσός του αθάνατου Πινδάρου.

Λορέντζος Μαβίλης, Καλλιπάτειρα

Ερωτήσεις

1. Ποια στοιχεία για τη σημασία που απέδιδαν οι αρχαίοι Έλληνες στον αθλητισμό, και ιδιαίτερα στους Ολυμπιακούς Αγώνες, διακρίνονται στο ποίημα του Λ. Μαβίλη, στο απόσπασμα από τον Αιλιανό και στο κείμενο της Ενότητας;
2. Με βάση τα παραπάνω παράλληλα κείμενα, το κείμενο της Ενότητας και τις γνώσεις σας από την Ιστορία, να αναφέρετε περιορισμούς που είχε να αντιμετωπίσει μια γυναίκα στην Ελλάδα της κλασικής εποχής.

Ενότητα 10

Στο παρακάτω απόσπασμα από τον ομώνυμο **Νεκρικό Διάλογο** ο Τερψίων παραπονιέται στον Πλούτωνα ότι πέθανε πολύ νέος, ενώ άλλοι, πολύ γεροντότεροι, ζουν ακόμη. Ο Πλούτων του απαντά ότι το τέλος της ζωής κάθε ανθρώπου είναι καθορισμένο από τη Μοίρα και τη Φύση.

- ΤΕΡ.:** Τοῦτο, ὦ Πλούτων, δίκαιον, ἐμέ μὲν τεθνάναι
 τριάκοντα ἔτη γεγονότα, τόν δέ ὑπέρ τὰ ἐνενήκοντα
 γέροντα Θούκριτον ζῆν ἔτι;
- ΠΛ.:** Δικαιότατον μὲν οὖν, ὦ Τερψίων, εἴ γε ὁ μὲν ζῆ
 μηδένα εὐχόμενος ἀποθανεῖν τῶν φίλων, σύ δέ
 παρά πάντα τόν χρόνον ἐπεβούλευες αὐτῷ
 περιμένων τόν κλῆρον.
- ΤΕΡ.:** Οὐ γάρ ἐχρῆν γέροντα ὄντα καί μηκέτι χρήσασθαι
 τῷ πλούτῳ αὐτόν δυνάμενον ἀπελθεῖν τοῦ βίον
 παραχωρήσαντα τοῖς νέοις;
- ΠΛ.:** Καινά, ὦ Τερψίων, νομοθετεῖς, τόν μηκέτι
 τῷ πλούτῳ χρήσασθαι δυνάμενον προς ἡδονήν
 ἀποθνήσκειν· τό δέ ἄλλως ἢ Μοίρα καί ἢ φύσις
 διέταξεν.

Λουκιανός, Νεκρικοί Διάλογοι 16.1

Γλωσσικά σχόλια

ἐμέ τεθνάναι (απαρ. παρακ. ρ. θνήσκω)	έχω πεθάνει
ὑπέρ τὰ ἐνενήκοντα	πάνω από ενενήντα
εἴ γε	αφού βέβαια
ἐπεβούλευες αὐτῷ	σχεδιάζεις το κακό του
τόν κλῆρον	την κληρονομιά
ἐχρῆν	έπρεπε
καινά	καινοφανή, καινούρια
προς ἡδονήν	για ευχαρίστηση
ἄλλως	αλλιώς

Ερωτήσεις

1. Πώς δικαιολογεί το παράπονό του ο Τερψίων και πώς αντικρούει το επιχείρημά του ο Πλούτων;
2. Ποια είναι τα κοινά θεματικά και υφολογικά στοιχεία του παραπάνω παράλληλου κειμένου και του κειμένου της Ενότητας;

Ενότητα 11

Στο παρακάτω απόσπασμα ο απόστολος Παύλος συμβουλεύει τα παιδιά να υπακούουν στους γονείς τους και να τους τιμούν, αλλά και τους γονείς να ανατρέφουν σωστά τα τέκνα τους.

Τά τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν Κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. Τίμα τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα, ἥτις ἐστίν ἐντολή πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται καί ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπί τῆς γῆς. Καί οἱ πατέρες μή παροργίζετε τά τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτά ἐν παιδείᾳ καί νοθεσίᾳ Κυρίου.

Ἀπόστολος Παῦλος, Ἐπιστολή πρὸς Ἐφεσίους 6.1-4

Γλωσσικά σχόλια

ἐν Κυρίῳ	σύμφωνα με το θέλημα του Κυρίου
ἥτις ἐστίν ἐντολή πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ	που είναι η πρώτη εντολή η οποία περιέχει υπόσχεση

ἵνα εὖ σοι γένηται | για να ευτυχήσεις
μὴ παροργίζετε | μην εξοργίζετε

Ερωτήσεις

1. Ποιες προτροπές απευθύνει ο απόστολος Παύλος στα παιδιά και ποιες στους γονείς;
2. Ποιες υφολογικές και θεματικές ομοιότητες διακρίνετε ανάμεσα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 12

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Ξενοφών εξηγεί στους στρατιώτες του γιατί μερικές φορές τους συμπεριφέρεται βίαια. Δικαιολογείται λέγοντας ότι τους ασκεί βία, για να τους προφυλάξει στο μέλλον από τη λόγχη του εχθρού, και ότι τους τιμωρεί για το καλό τους, όπως τιμωρούν οι γονείς και οι δάσκαλοι τα παιδιά.

Ἄλλον δέ γε ἴσως ἀπολειπόμενόν που διά ῥαστώνην καί κωλύοντα καί ὑμᾶς τούς πρόσθεν καί ἡμᾶς τούς ὀπισθεν πορεύεσθαι ἔπαισα πύξ, ὅπως μή λόγχη ὑπό τῶν πολεμίων παίοιτο. Καί γάρ οὖν νῦν ἕξεσιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ ἔπαθον παρά τό δίκαιον, δίκην λαβεῖν. Εἰ δ' ἐπί τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τι μέγα ἂν οὕτως ἔπαθον ὅτου δίκην ἂν ἠξίουσαν λαμβάνειν; Ἀπλοῦς μοι, ἔφη, ὁ λόγος· εἰ μὲν ἔπ' ἀγαθῶ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ὑπέχειν δίκην οἷαν καί γονεῖς υἱοῖς καί διδάσκαλοι παισὶ· καί γάρ οἱ ἰατροὶ καίουσι καί τέμνονσιν ἐπ' ἀγαθῶ.

Ξενοφών, Κύρον Ἀνάβασις 5.8.16-19

Γλωσσικά σχόλια

ἀπολειπόμενον που	που είχε μείνει πίσω, είχε καθυστερήσει
διὰ ῥαστώνην	εξαιτίας της ραθυμίας του, της νωθρότητάς του
κωλύοντα	που εμπόδιζε
ἔπαισα (οριστ. αορ. ρ. παίω) πύξ	χτύπησα με γροθιά
ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν (δοτ. πληθ. μτχ. παθ. αορ. ρ. σώζω) δίκην λαβεῖν (απαρ. αορ. β´ ρ. λαμβάνω)	εἶναι δυνατόν σε αυτούς, αφού σώθηκαν, να με τιμωρήσουν
ἐπί τοῖς πολεμίοις	κοντά στους εχθρούς (δηλαδή, είχαν αιχμαλωτιστεί)
οὔτου	για το οποίο
ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασα	για καλό τιμώρησα
ὑπέχειν δίκην	να με τιμωρήσετε

Ερωτήσεις

1. Με ποια επιχειρήματα προσπαθεί ο Ξενοφών να αποδείξει στους στρατιώτες του ότι τους τιμωρεί για το καλό τους;
2. Ποια παραδείγματα επικαλείται ο Ξενοφών, για να πείσει τους στρατιώτες του ότι πολλές φορές μια δυσάρεστη συμπεριφορά έχει θετική επίπτωση στον αποδέκτη της;
3. Ποια κοινά θεματικά στοιχεία διακρίνετε στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 13

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Δημόκριτος εκθέτει τις απόψεις του περί σωστού και ισορροπημένου τρόπου ζωής.

Ὅσοι ἀπὸ γαστρὸς τὰς ἡδονὰς ποιέονται ὑπερβηληκότες τὸν καιρὸν ἐπὶ βρώσεσιν ἢ πόσεσιν ἢ ἀφροδισίοισιν, τοῖσι πᾶσιν αἱ μὲν ἡδοναὶ βραχεῖαί τε καὶ δι' ὀλίγον γίνονται, ὀκόσον ἂν χρόνον ἐσθίωσιν ἢ πίνωσιν, αἱ δὲ λῦπαι πολλαί. Τοῦτο μὲν γὰρ τό ἐπιθυμεῖν αἰεὶ τῶν αὐτῶν πάρεστι καὶ ὀκόταν γένηται ὀκοίων ἐπιθυμέουσι, διὰ ταχέος τε ἢ ἡδονὴ παροίχεται, καὶ οὐδὲν ἐν αὐτοῖσι χρηστὸν ἐστὶν ἄλλ' ἢ τέρψις βραχεῖα, καὶ αὔθις τῶν αὐτῶν δεῖ.

Δημόκριτος, απ. 235 (= Στοβαῖος, Ἀνθολόγιον 3.6.65)

Γλωσσικά σχόλια

ἀπό γαστρός	από την κοιλιά
τάς ἡδονάς ποιέονται	βρίσκουν ευχαρίστηση
ὑπερβεβληκότες (μτχ. παρακ. ρ. ὑπερβάλλω)	έχοντας υπερβεί κάθε όριο
τόν καιρόν	
ἐπί βρώσεσιν ἢ πόσεσιν ἢ ἀφροδισίοισιν	στα φαγητά, στα ποτά ἢ στις σαρκικές ηδονές
ὅκῳσον ἄν χρόνον ἐσθίωσιν	ὅσο τυχόν χρόνο τρώνε
τό ἐπιθυμεῖν ἀεὶ τῶν αὐτῶν	το να επιθυμείς πάντοτε τα ίδια
πάρεστι	εμφανίζεται
ὅκῳταν	(ιωνικός τύπος ἀντί ὀπόταν) ὅποτε
ὅκοῖων	(ιωνικός τύπος ἀντί ὀποῖων) ὅποια
παροίχεται	παρέρχεται
χρηστόν	καλό, ωφέλιμο
ἄλλ' ἢ	παρά μόνο
αὐθῖς τῶν αὐτῶν δεῖ	πάλι υπάρχει ἡ ἴδια ἀνάγκη

Ερωτήσεις

1. Να συγκρίνετε τις απόψεις του Δημοκρίτου και του Γαΐου Μουσωνίου Ρούφου για τη διατροφή.
2. Με βάση τις γνώσεις σας από την Ιστορία και από το Ανθολόγιο «Αρχαία Ελλάδα: Ο τόπος και οι άνθρωποι», ποιες ήταν οι διατροφικές συνήθειες των Αθηναίων και των Σπαρτιατών;

Ενότητα 14

Στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφεται πώς ένας κυβερνήτης πλοίου έσωσε το καράβι του παρατηρώντας προσεκτικά τη συμπεριφορά ενός κοτταδιού γερανών.

Κυβερνήτης ἰδὼν ἐν πελάγει μέσῳ γεράνους ὑποστρεφούσας καὶ τὴν ἔμπαλιν πετομένης, συνείδεν ἐναντίου προσβολῆ πνεύματος ἐκείνας ἀποστῆναι τοῦ πρόσω· καὶ τῶν ὀρνέων ὡς ἂν εἴποις μαθητῆς γενόμενος παλίμπλους ἦλθε, καὶ τὴν ναῦν περιέσωσε. Καὶ τοῦτο πρῶτον γενόμενον μάθημά τε ὁμοῦ καὶ παιδεύμα ὑπὸ τῶνδε τῶν ὀρνίθων τοῖς ἀνθρώποις παρεδόθη.

Αἴλιανός, Περί ζώων ἰδιότητος 3.14

Γλωσσικά σχόλια

έν πελάγει μέσω	μεσοπέλαγα
γεράνους ὑποστρεφούσας καί τήν ἔμπαλιν πετομένας	γερανοῦς να στρέφονται και να πετοῦν προς τα πίσω
συνεῖδεν (οριστ. αορ. β' ρ. συνοράω, συνορῶ)	εἶδε συγχρόνως
ἐναντίου προσβολῆ πνεύματος	ἐξαιτίας της ριπῆς αντίθετου ανέμου
ἐκείνας ἀποστῆναι (απαρ. αορ. β' ρ. ἀφίσταμαι) τοῦ πρόσω	ὅτι ἐκείνοι απομακρύν- θηκαν, ἔφυγαν μακριά
παλίμπλους ἦλθε	ἄλλαξε πορεία στρεφό- μενος προς τα πίσω

Ερωτήσεις

1. Πώς βοήθησαν οι γερανοί τους ναυτικούς στο παραπάνω απόσπασμα;
2. Ποιες θεματικές ομοιότητες εντοπίζετε ανάμεσα στο παραπάνω παράλληλο κείμενο και το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 15

Στο παρακάτω απόσπασμα επαινούνται όσοι πολέμησαν στον Μαραθώνα και στη Σαλαμίνα ως πρότυπα ανδρείας που δίδαξαν στους άλλους Έλληνες να μη φοβούνται την αριθμητική υπεροχή των βαρβάρων.

Τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν τῶν ἀνδρῶν τῶν τότε ναυμαχησάντων, ὅτι τὸν ἐχόμενον φόβον διέλυσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔπαυσαν φοβουμένους πλῆθος νεῶν τε καὶ ἀνδρῶν. Ὑπ' ἀμφοτέρων δὴ συμβαίνει, τῶν τε Μαραθῶνι μαχεσαμένων καὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, παιδευθῆναι τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν, ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν μαθόντας καὶ ἐθισθέντας μὴ φοβεῖσθαι τοὺς βαρβάρους.

Πλάτων, Μενέξενος 241 b-c

Γλωσσικά σχόλια

τοῦτο δὴ ἄξιον ἐπαινεῖν	γι' αυτό αξίζει να επαινούμε
ὅτι	επειδὴ δηλαδή
ὕπ' ἀμφοτέρων	και από τους δύο αυτούς (δηλ. τους μαραθωνομάχους και τους σαλαμινομάχους)
παιδευθῆναι (απαρ. παθ. αορ. α' ρ. παιδεύομαι)	να διδαχτούν
ὑπὸ μὲν τῶν κατὰ γῆν	από τους μεν (μαραθωνομάχους) στις μάχες της ξηράς
ὑπὸ δὲ τῶν κατὰ θάλατταν	και από τους άλλους (στη Σαλαμίνα) στις ναυμαχίες
ἐθισθέντας (μτχ. παθ. αορ. α' ρ. ἐθίζομαι)	αφού συνήθισαν

Ερωτήσεις

1. Τι πρόσφεραν στους άλλους Έλληνες όσοι πολέμησαν στον Μαραθώνα και ναυμάχησαν στη Σαλαμίνα;
2. Ποια κοινά σημεία παρουσιάζει το παράλληλο κείμενο με το κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 16

Ο Ξενοφών στο έργο του Κύρον Παιδεία εκφράζει τον θαυμασμό του για την προσωπικότητα του Κύρου, ο οποίος κατάφερε να εμπνέει τον σεβασμό ακόμα και στους εχθρούς του.

Ἐν δέ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τούς αἰχμαλώτους δεδεμένους, τούς δέ τινας καί τετρωμένους. Ὡς δέ εἶδεν, εὐθύς λύειν μὲν ἐκέλευσε τούς δεδεμένους, τούς δέ τετρωμένους ἰατρούς καλέσας θεραπεύειν ἐκέλευσεν· ἔπειτα δέ ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις ὅτι ἤκοι οὔτε ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους οὔτε πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην βουλόμενος ποιῆσαι Ἀρμενίοις καί Χαλδαίοις.

Ξενοφῶν, Κύρον Παιδεία 3.2.12

Γλωσσικά σχόλια

προσάγουσι	οδηγούν μπροστά
τετρωμένους (μτχ. παρακ. ρ. τιτρώσκομαι)	πληγωμένους
ἤκοι	έχει έρθει
ἀπολέσαι (απαρ. αορ. ρ. ἀπόλλυμι)	να καταστρέψει

Ερωτήσεις

1. Ποια στοιχεία της προσωπικότητας του Κύρου διακρίνετε στο απόσπασμα που μπορούσαν να εμπνεύσουν τον σεβασμό ακόμα και στους εχθρούς του;
2. Αφού μελετήσετε το κείμενο της Ενότητας και το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να συγκρίνετε τις προσωπικότητες του Κύρου και του Αλεξάνδρου.

Ενότητα 17

Ο Μαρσύας βρήκε φρικτό τέλος, αφού απέτυχε να ξεπεράσει στη μουσική τέχνη τον Απόλλωνα, τον προστάτη θεό των τεχνών.

Ἀπέκτεινε δέ Ἀπόλλων καί τόν Ὀλύμπου παῖδα Μαρσύαν. Οὗτος γάρ εὐρών αὐλούς, οὓς ἔρριψεν Ἀθηνᾶ διά τό τήν ὄψιν αὐτῆς ποιεῖν ἄμορφον, ἦλθεν εἰς ἔριν περί μουσικῆς Ἀπόλλωνι. Συνθεμένων δέ αὐτῶν ἵνα ὁ νικήσας ὁ βούλεται διαθῆ τόν ἡττημένον, τῆς κρίσεως γινομένης τήν κιθάραν στρέψας ἠγωνίζετο ὁ Ἀπόλλων, καί ταυτό ποιεῖν ἐκέλευε τόν Μαρσύαν·

τοῦ δὲ ἀδυνατοῦντος εὐρεθεῖς κρείσσων ὁ Ἀπόλλων,
κρεμάσας τὸν Μαρσύαν ἔκ τινος ὑπερτενοῦς πίτυος,
ἔκτεμών τὸ δέρμα οὕτως διέφθειρεν.

Ἀπολλόδωρος, Βιβλιοθήκη 1.24

Γλωσσικά σχόλια

εὐρών (μτχ. αορ. β´ ρ. εὐρίσκω)	αφού βρήκε τους αυλούς
διὰ τὸ τήν ὄψιν αὐτῆς ποιεῖν ἄμορφον ἦλθεν εἰς ἔριν	επειδή ασχήμεναν το πρόσωπο της μάλωσε, ἦρθε σε αντιπαράθεση
συνθεμένων (μτχ. αορ. β´ ρ. συντίθεμαι)	αφού συμφώνησαν
ἵνα ὁ νικήσας ὁ βούλεται διαθῆ (υποτ. αορ. β´ ρ. διατίθεμαι) τὸν ἠττημένον	να κάνει ο νικητής ὅ,τι ἠθελε τον ηττημένο
στρέψας τήν κιθάραν	αφού γύρισε προς το μέρος του την κιθάρα
τοῦ δὲ ἀδυνατοῦντος εὐρεθεῖς κρείσσων (συγκρ. βαθμ. επιθ. ἀγαθός) ὁ Ἀπόλλων	αφού κρίθηκε καλύτερος ο Απόλλων από αυτόν, επειδή δεν μπορούσε
ἔκ τινος ὑπερτενοῦς πίτυος	από μια πανύψηλη βελανιδιά

ἐκτεμῶν (μτχ. αορ. β´ ρ. | αφού έγδαρε
ἐκτέμνω) |

Ερωτήσεις

1. Πώς πέθανε ο Μαρσύας;
2. Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν την τάση να επινοούν μύθους για ανθρώπους που αμφισβητούσαν την ανωτερότητα των θεών υπερτιμώντας τις δικές τους ικανότητες. Κατά τη γνώμη σας, απαντά αυτό το μοτίβο στο παραπάνω απόσπασμα και στο κείμενο της Ενότητας;

Ενότητα 18

Στο παρακάτω απόσπασμα ο Σωκράτης αναφέρεται στον Αιγύπτιο θεό Θευθ, τον εφευρέτη των αριθμών, της γεωμετρίας, της αστρονομίας και του γραπτού λόγου. Στο απόσπασμα συνομιλεί ο βασιλιάς της Αιγύπτου Θαμούς με τον Θευθ, ο οποίος προσπαθεί να πείσει τον βασιλιά για την αξία του γραπτού λόγου. Ο Θαμούς όμως θεωρεί ότι ο γραπτός λόγος δε δυναμώνει τη μνήμη και κάνει τους ανθρώπους δοκησίσοφους.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν, Τοῦτο δέ, ὦ βασιλεῦ, τό μάθημα, ἔφη ὁ Θεύθ, σοφωτέρους Αἰγυπτίους καὶ μνημονικωτέρους παρέξει· μνήμης τε γάρ καὶ σοφίας φάρμακον ἠϋρέθη. Ὁ δ' εἶπεν· ὦ τεχνικώτατε Θεύθ, ἄλλος μὲν τεκεῖν δυνατός τὰ τέχνης, ἄλλος δὲ κρίναι τίν' ἔχει μοῖραν βλάβης τε καὶ ὠφελείας τοῖς μέλλουσι χρῆσθαι· καὶ νῦν σύ, πατήρ ὢν

γραμμάτων, δι' εὔνοιαν τούναντίον εἶπες ἢ δύναται. Τοῦτο γάρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει μνήμης ἀμελετησίᾳ, ἅτε διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἀλλοτρίων τύπων, οὐκ ἔνδοθεν αὐτοῦς ὑφ' αὐτῶν ἀναμιμνησκομένους· οὐκ οὐκ μνήμης ἀλλὰ ὑπομνήσεως φάρμακον ἦρες. Σοφίας δέ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις· πολυήκοοι γάρ σοι γενόμενοι ἄνευ διδαχῆς πολυγνώμονες εἶναι δόξουσιν, ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τό πλῆθος ὄντες, καὶ χαλεποὶ συνεῖναι, δοξόσοφοι γεγονότες ἀντί σοφῶν.

Πλάτων, Φαῖδρος 274e-275b)

Γλωσσικά σχόλια

ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν	ὅταν ἐφτάσε στο θέμα των γραμμάτων, της γραφῆς
παρέξει	θα παρέχει, θα κάνει
τεχνικώτατε	εφευρετικώτατε
τεκεῖν (απαρ. αορ. β' ρ. τίκτω)	να γεννά, να επινοεῖ
μοῖραν	μερίδιο, τμήμα
τούναντίον ἢ δύναται	το αντίθετο απ' ὅ,τι μπορεί
μνήμης ἀμελετησίᾳ	εξαιτίας της ἔλλειψης ἀσκήσεως της μνήμης
ἅτε ἀναμιμνησκομένους	ἐπειδὴ θυμούνται, ανακαλοῦν στη μνήμη

διὰ πίστιν γραφῆς	εξαιτίας της εμπιστοσύνης στον γραπτό λόγο
αὐτοὺς ὑφ' αὐτῶν	οι ίδιοι από τους εαυτούς τους
οὐκουν	λοιπόν δεν
ὑπομνήσεως	της υπόμνησης, υπενθύμισης
δόξαν σοφίας	επίφαση σοφίας
πορίζεις	παρέχεις, εξασφαλίζεις
πολυήκοοι γενόμενοι	έχοντας ακούσει πολλά, έχοντας αναγνώσει πολλά
πολυγνώμονες εἶναι	θα νομίζουν ότι είναι
δόξουσιν	πολυμαθείς
ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ	ενώ θα είναι ως ἐπὶ
τὸ πλῆθος ὄντες	το πλείστον αμαθείς
χαλεποὶ συνεῖναι	δύσκολοι στη συναναστροφή
δοξόσοφοι γεγονότες	επειδή θα έχουν γίνει δοκησίσοφοι

Ερωτήσεις

1. Τι πιστεύει ο βασιλιάς Θαμούς για την αξία του γραπτού λόγου;
2. Συγκρίνοντας το παραπάνω απόσπασμα με το κείμενο της Ενότητας, εντοπίζετε κοινές απόψεις; Ποιες είναι αυτές;

II. Το λεξιλόγιο των κειμένων

A

ἄγρα (ἦ)	το κυνήγι, ο τρόπος του ψαρέματος
ἄγω	μεταφέρω, οδηγώ
ὁ/ἡ αἰμίνηστος, τό αἰμίνηστον	αυτός που αξίζει να τον θυμόμαστε για πάντα
ἄειφυγία (ἦ)	ισόβια εξορία
ὁ/ἡ ἀζήμιος, τό ἀζήμιον	ατιμώρητος
ἄῆρ (ὀ), τοῦ ἀέρος	ο αέρας
ἄθλον (τό)	το βραβείο, το έπαθλο
ὁ ἀθρόος, ἡ ἀθρόα, τό ἀθρόον	συνολικός
αἰγιαλός (ὀ)	ο γιαλός
αἰδώς (ἦ), τῆς αἰδοῦς	ο σεβασμός
αἰκία (ἦ)	ο βασανισμός, η βιαιοπραγία
αἰρέομαι, αἰροῦμαι	προτιμώ, επιλέγω, παίρνω το μέρος κάποιου
αἰτέω, αἰτώ	ζητώ
αἰτιάομαι, αἰτιῶμαι	κατηγορώ
ἄκάτιον (τό)	το πλοιάριο
ὁ / ἡ ἀκίνητος, τό ἀκίνητον	αμετάβλητος, στατικός
ὁ / ἡ ἄκλητος, τό ἄκλητον	απρόσκλητος, ἀκάλεστος

ἀκουσίως	παρά τη θέληση
ὁ ἄκων, ἡ ἄκουσα, τό ἄκον	παρά τη θέληση κάποιου, αθέλητα
ἄλιεύς (ὁ), τοῦ ἀλιέως	ο ψαράς
ἀλίσκομαι	κυριεύομαι, συλλαμβάνομαι
ὁ ἀλλότριος, ἡ ἀλλοτρία, τό ἀλλότριον	ο ξένος
ὁ / ἡ ἄλογος, τό ἄλογον	αυτός που δεν έχει λογική, το ζώο
ἁμαρτάνω	σφάλλω, αδικώ
ἁμαρτία (ἡ)	το σφάλμα, η αδικία
ὁ / ἡ ἄμοιρος, τό ἄμοιρον	αυτός που δεν έχει μερίδιο σ' ένα πράγμα
ἁμύνομαι	εκδικούμαι, τιμωρώ, αντιμετωπίζω
ἁμφότεροι, ἁμφότεραι, ἁμφότερα (επιμερ. αντων.)	και οι δύο
ἁνάγκη (ἡ)	η ανάγκη, ο εξαναγκασμός
ἁνάγομαι	βγαίνω στο πέλαγος
ἁναιρέομαι, ἁναιροῦμαι	λείπω, καταστρέφομαι
ἁναλαμβάνω	επωμίζομαι / υιοθετώ
ἁναστέλλω	εμποδίζω, αναβάλλω
ἁνδριάς (ὁ), τοῦ ἁνδριάντος	ο ανδριάντας, το ἄγαλμα
ἁντιλέγω	διαφωνώ, προβάλλω αντίρρηση

ὁ / ἡ ἀνωφελής, τό ἀνωφελές	ἀχρηστος, ανώφελος
ἀξιοπρεπῶς	ὅπως πρέπει
ἀπειθέω, ἀπειθῶ	δεν υπακούω
ἀποβαίνω	κάνω απόβαση
ἀποβλέπω	κοιτάζω προσεκτικά
ἀποδιδράσκω	δραπετεύω, προσπαθῶ να ξεφύγω
ἀποδύω	γδύνω
ὁ / ἡ ἀπόθετος, τό ἀπόθετον	αποθηκευμένος, για ὥρα ανάγκης
ἀποκτείνω	σκοτώνω
ἀπολαμβάνομαι	περιορίζομαι
ἀπολαύω	απολαμβάνω
ἀπόλλυμαι	χάνομαι, καταστρέφομαι
ἀπόλλυμι	χάνω, καταστρέφω
ἀπολύω	ελευθερώνω
ἀπονέμω	μοιράζω
ὁ / ἡ ἀπότομος, τό ἀπότομον	ἀπόκρημνος
ἀποφαίνομαι	απαντῶ, διατυπώνω κρίσεις
ἀπώλεια (ἡ)	ο χαμός
ἄρχω	εξουσιάζω, κυβερνῶ
ἀστήρ (ἡ), τοῦ ἀστέρος	το ἀστέρι
ἄστυ (τό), τοῦ ἄστεως	ἡ πόλη

ὁ / ἡ ἄτακτος, τό ἄτακτον	εκτός τάξεως, μη πειθαρχημένος
ἄτοπόν ἐστι (απρόσ. έκφραση)	εἶναι παράλογο
αὖ	πάλι, από την άλλη πλευρά
αὐγή (ἡ)	το φως, η αυγή
αὐτός, αὐτή, αὐτό (οριστ. αντων.)	ο ίδιος
ἀφαιρέομαι, ἀφαιροῦμαι	χάνω
ὁ / ἡ ἄφθιτος, τό ἄφθιτον	αυτός που ζει αιώνια
ἀφήμι	αφήνω, απαλλάσσω
ἀφικνέομαι, ἀφικνοῦμαι	φτάνω
ἀφίσταμαι	απομακρύνομαι, αποχωρίζομαι, αποφεύγω
ἀχρειόομαι, ἀχρειοῦμαι	αχρηστεύομαι

B

ὁ βέλτιστος, ἡ βελτίστη, τό βέλτιστον	πάρα πολύ καλός
βιάζομαι	εξαναγκάζω, χρησιμοποιώ βία, επιτίθεμαι σε κάποιον
βιβλίον και βυβλίον (τό)	ο κύλινδρος παπύρου πάνω στον οποίο έγραφαν
βορά (ἡ)	η τροφή
βούλομαι	θέλω, επιθυμώ
βροτός (ὁ)	ο θνητός
βρωμα (τό), τοῦ βρώματος	η τροφή

Γ

γαστήρ (ή), τῆς γαστρός	η κοιλιά
γε (μόριο)	τουλάχιστον, βέβαια
γίγνομαι	γίνομαι
ὄ / ἤ γλυκίων, τό γλύκιον	γλυκύτερος
γοῦν	βέβαια
γράφω	ζωγραφίζω

Δ

δέδοικα και δέδια	φοβάμαι
δεῖ (απρόσ. ρ.)	πρέπει
δελφίς (ὄ), τοῦ δελφῖνος	το δελφίνι
δέος (τό), τοῦ δέους	ο φόβος
δή (συμπερ. σύνδ.)	λοιπόν, ως γνωστόν
δηλαδή	φανερά, φυσικά
δήπου	ίσως, βέβαια, αναμφίβολα
διαβαίνω	περνώ μέσα από
διαδιδράσκω	ξεφεύγω
διαζώννυμι	περικυκλώνω
διακελεύομαι	συμβουλεύω
διακονέομαι, διακονοῦμαι	προσφέρω υπηρεσίες
διάταξις (ή), τῆς διατάξεως	η τελευταία επιθυμία
ὄ/ἤ διαφανής, τό διαφανές	ο εμφανής
διαφθείρω	καταστρέφω, διαφθείρω

διαφθορά (ή)	η καταστροφή, η διαφθορά
ὁ / ἡ διάφορος, τό διάφορον	ο (πολιτικός) αντίπαλος
διό	γι' αυτό
διώκομαι	κατηγορούμαι, καταδικάζομαι
δοκεῖ τινι (απρόσ. ρήμα)	φαίνεται (καλό) σε κάποιον
δοκέω, δοκῶ	δίνω την εντύπωση, φαίνομαι
δορυφόρος (ὁ)	αυτός που φέρει δόρυ, ο σωματοφύλακας
δουλόομαι, δουλοῦμαι (μέση διάθεση)	υποδουλώνω
δύναμαι	μπορώ, έχω τη δύναμη
δυναστεία (ή)	η δύναμη, η εξουσία

E

ἐθίζω	συνηθίζω
εἰ (υποθ. ή αιτιολ. σύνδ. ή ερωτ. μόριο)	εάν
εἶδωλον (τό)	το ομοίωμα
εἰκότως	εύλογα
εἰκών (ή), τῆς εἰκόνος	το ομοίωμα
εἴργω και εἴργω	αποκλείω, εμποδίζω την είσοδο ή την έξοδο
εἰσηγέομαι, εἰσηγοῦμαι	εισάγω

εἶτα	ἔπειτα
ἐκβάλλω	αποβάλλω
ἐκδιδάσκω	διδάσκω, καθοδηγώ
ἐκδίδωμι	παραδίδω, εκθέτω
ἐκεῖσε	προς εκείνη την κατεύθυνση
ἐκκλησία (ἡ)	ἡ συνέλευση του λαοῦ
ἔκπληξις (ἡ) τῆς ἐκπλήξεως	ἡ επιφανειακή ευχαρίστηση
ἐκφέρω	δίνω διαταγή
ἐκφεύγω	ξεφεύγω
ἔκφυσις (ἡ), τῆς ἐκφύσεως ὁ ἐκών, ἡ ἔκουσα, τό ἐκόν	ἡ παραφυάδα με τή θέληση κάποιου
ἐλεέω, ἐλεῶ	συμπονώ, λυπάμαι, ευσπλαχνίζομαι
ἐνακμάζω	βρίσκομαι σε ακμή, καίω
ἐνδίδωμι	υποχωρώ, υποκύπτω
ἔνεκα και ἔνεκεν (πρόθεση) ἔνθα (αναφ. επίρρ.)	για, χάρη, εξαιτίας όπου, στην περίπτωση που
ἐνταῦθα	εδώ, σε αυτή την περίπτωση
ἐντυγχάνω	συναντώ τυχαία
ἐξαγγέλλω	στέλνω
ἐξαιρέομαι, ἐξαιροῦμαι	απαλλάσσω
ἐξαμαρτάνω	σφάλλω, αδικώ

έξαρτάω, έξαρτῶ	κρεμῶ
έξεικάζω	κάνω να μοιάζει, μεταμφιέζω
έξευρίσκω	επινοῶ
έπει (αιτιολ. ή χρον. σύνδ.)	γιατί, όταν, αφού
έπικαρπία (ή)	το μερίδιο, οι απολαβές
έπικλώθεται (απρόσ. ρ.)	καθορίζεται από τη μοίρα
έπιλανθάνομαι	ξεχνῶ
έπίσταμαι	γνωρίζω, έχω εμπειρία σε κάτι
έπιστήμη (ή)	η γνώση, η τέχνη
έπιτάσσω	διατάζω
έπιτείνω	επιδεινώνω
έπιτήδευμα (τό)	η ενασχόληση, η πράξη
έπιτηδεύω	ασχολούμαι σοβαρά
έπονειδίστως	κατά τρόπο αισχρο / ντροπιαστικό
έργάζομαι	προκαλώ, κάνω
ερίζω	φιλονικῶ, ανταγωνίζομαι
έρυμα (τό), τοῦ έρύματος	ο φράκτης
έρχομαι και εἶμι	έρχομαι, επιτίθεμαι
έρωδιός (ὀ)	ο ερωδιός ή ψαροφάγος (είδος πουλιού)
έςέρχομαι και είσέρχομαι	μπαίνω
έσθίω	τρώω
ὀ έσθλός, ή έσθλή, τό έσθλόν	ενάρετος

έσχαρίς (ή), τῆς έσχαρίδος έτερος, έτέρα, έτερον (αόρ. επιμερ. αντων.)	η μικρή σχάρα άλλος (από δύο)
εύγνωμόνως	με σωφροσύνη, σύνεση
εύδία (ή)	η καλοκαιρία
εύδοκιμέω, εύδοκιμῶ	προοδεύω, προκόβω
εύθύνη (ή) και εύθυνα (ή)	η ευθύνη, η λογοδοσία
εύλογέω, εύλογῶ	επαινώ
ὀ/ ή εύνους, τό εύνουv	ευνοϊκός, φιλικός
εύπρέπεια (ή)	η εξωτερική εμφάνιση
έχω + απαρέμφατο	μπορώ να + ρήμα

Z

ζημιόομαι, ζημιούμαι	τιμωρούμαι
ζῶον (τό)	το ζωντανό πλάσμα

H

ήγέομαι, ήγοῦμαι	νομίζω, θεωρώ, είμαι αρχηγός
ὀ ήδύς, ή ήδεία, τό ήδύ	ευχάριστος
ὀ/ή ήδίων, τό ήδιον	πιο ευχάριστος
ήδομαι	ευχαριστιέμαι
ήδονή (ή)	η ευχαρίστηση
ήκω	έχω έρθει, φτάνω
ήνικά (χρον. σύνδ.)	όταν

ἥρώον (τό) | ιερό αφιερωμένο σε ἥρωα
ἤσυχάζω | μένω αδρανής, δεν
κουνιέμαι, κουρνιάζω

θάλλω | ανθίζω, ακμάζω
ὁ θαυμαστός, ἡ θαυμαστή,
τό θαυμαστόν | θαυμαστός, περίεργος,
ἄξιος απορίας
θεάομαι, θεῶμαι | βλέπω, παρακολουθῶ με
ευχαρίστηση
θεωρέω, θεωρῶ | παρακολουθῶ, διαβάζω
θήρα (ἡ) | το κυνήγι
θηρατής (ὁ) | ο κυνηγός
ὁ /ἡ θηριώδης,
τό θηριῶδες | αυτός που ταιριάζει με
θηρίο, που χαρακτηρίζεται
από θηριωδία, άγριος
θριδακίνη (ἡ) και θρίδαξ
(ἡ), τῆς θρίδακος | το μαρούλι

ἰατρεία (ἡ) | ἡ θεραπεία
ὁ ἴδιος, ἡ ἴδια, τό ἴδιον | ιδιωτικός, προσωπικός
ιδρόω, ἰδρῶ | ἰδρώνω
ἰέραξ (ὁ), τοῦ ἰέρακος | το γεράκι
ἵνα (τελικός σύνδ.) | για να
ἰσομοιρία (ἡ) | το ἴσο μερίδιο

Κ

καθαίρομαι	εξαγνίζομαι είμαι καθαρός,
καθαρεύω	απέχω από κάτι κακό
καθίσταμαι	γίνομαι
καί γάρ	και πράγματι, γιατί πράγματι
καί μὴν	και μάλιστα, και όμως
καιρός (ὁ)	η ευκαιρία, η εποχή, η κρίσιμη περίσταση
καίτοι (αντιθ. σύνδ.)	και βέβαια
ὁ καλός, ἡ καλή, τό καλόν	όμορφος
κατακλείω	κλείνω ερμητικά
κατακλίνω	γέρνω προς τα κάτω
καταλαμβάνω	συναντώ, βρίσκω
καταλείπομαι	απομένω
καταλείπω	αφήνω πίσω, κληροδοτώ
κατάποσις (ἡ), τῆς καταπόσεως	ο οισοφάγος
κατασπεύδω	κάνω κάτι βιαστικά
καταστρέφομαι	υποτάσσω
κατέρχομαι	επιστρέφω από την εξορία
κατέχομαι	καταλαμβάνομαι, κυριεύομαι
κάτοπτρον (τό)	ο καθρέφτης
κεῖμαι	βρίσκομαι, κείτομαι, υπάρχω

κελεύω	διατάζω, προτρέπω
κοινωνέω, κοινωνῶ	μοιράζομαι, επικοινωνώ, έχω σχέσεις με κάποιον
κολάζω	τιμωρώ
κόλασμα (τό), τοῦ κολάσματος	η τιμωρία
κολαστής (ὁ)	ο τιμωρός
κοσμέω, κοσμῶ	τιμώ
κρύφα (επίρρ.)	κρυφά

Λ

λάθρα	κρυφά
λεαίνομαι	προκαλώ ευχαρίστηση
λιμός (ὁ)	η πείνα
λοιδορέομαι, λοιδοροῦμαι	κακολογούμαι

Μ

μακαρίζω	καλοτυχίζω, θεωρώ ευτυχισμένο
ὁ μακάριος, ἡ μακαρία, τό μακάριον	ευτυχισμένος
μάλα, μᾶλλον, μάλιστα	πολύ, περισσότερο, πάρα πολύ
μάστιξ (ἡ), τῆς μάστιγος	το μαστίγιο
μεγαλαυχέω, μεγαλαυχῶ	υπερηφανεύομαι, καυχιέμαι
μεθύω	μεθάω

μακαρίζω	καλοτυχίζω, θεωρώ ευτυχισμένο
ὁ μακάριος, ἡ μακαρία, τό μακάριον	ευτυχισμένος
μάλα, μᾶλλον, μάλιστα	πολύ, περισσότερο, πάρα πολύ
μάστιξ (ἡ), τῆς μάστιγος	το μαστίγιο
μεγαλαυχέω, μεγαλαυχῶ	υπερηφανεύομαι, καυχιέμαι
μεθύω	μεθάω
μέλει μοι (απρόσ. ρ.)	με ενδιαφέρει, νοιάζομαι
μεταδίδωμι συγγνώμης τινί	συγχωρῶ κάποιον
μηκέτι	όχι (δεν...) πια
μηνίω	οργίζομαι
μίμημα (τό), τοῦ μιμήματος	το αντίγραφο, η απομίμηση
μυριάς (ἡ), τῆς μυριάδος	πλήθος αποτελούμενο από 10.000

N

νέμω αἰδῶ	επιδεικνύω σεβασμό
νήξις (ἡ), τῆς νήξεως	το κολύμπι
νομή (ἡ)	η μοιρασιά

O

ὅθεν (αναφ. επίρρ.)	από όπου
οἶδα	γνωρίζω πολύ καλά, μαθαίνω, καταλαβαίνω

ὁ οἰκεῖος, ἡ οἰκεία, τό οἰκεῖον οἰκεῖοι (οἱ)	γνωστός, φιλικός οι συγγενεῖς, οι γνωστοί
οἴομαι	νομίζω
οἶον	παραδείγματος χάρη
ὄλως	γενικά
ὀμιλέω, ὀμιλῶ	έρχομαι σε επαφή
ὀμολογεῖται	ομολογείται, εἶναι γενικά παραδεκτό
ὄνυξ (ὄ), τοῦ ὄνυχος	το νύχι
ὄπόσος, ὄπόση, ὄπόσον (αναφ. αντων.)	ὄσος
ὄράω, ὄρῶ	βλέπω
ὄρνεον (τό)	το πουλί
ὄς, ἡ, ὄ (αναφ. αντων.)	ο οποίος
ὄστις, ἡτις, ὄ τι (αναφ. αντων.)	ο οποίος, ὅποιος
ὄτι (ειδ. ἢ αιτιολ. σύνδ.)	ὄτι, επειδή
οὐδεῖς, οὐδεμία, οὐδέν (ἀόρ. επιμερ. αντων.)	κανείς
οὐκοῦν (συμπερ. σύνδ.)	λοιπόν
οὕτως	έτσι, κατ' αυτόν τον τρόπο
ὀφλισκάνω	χρωστώ
ὀφλισκάνω δίκην	καταδικάζομαι
ὄψις (ἡ), τῆς ὄψεως	το μάτι

Π

πάλλομαι	τρέμω
πανταχόθεν	από όλες τις πλευρές, από παντού
πάνυ	πολύ
παπταίνω	κοιτάζω γύρω φοβισμένος
παραδίδωμι	προσφέρω
παρακαταθήκη (ή) και παραθήκη (ή)	αυτό που εμπιστεύεται κανείς σε κάποιον άλλο
παρανήχομαι	κολυμπώ κοντά, συνοδεύω κολυμπώντας
πάρειμι	παρευρίσκομαι, συντροφεύω
παρίσταμαι	παραστέκομαι, παρευρίσκομαι
παρίσταται μοι δόξα	σχηματίζω την εντύπωση, τη γνώμη
ὁ πατρῶος, ἡ πατρῶα, τό πατρῶον	πατροπαράδοτος
πείθομαί τινι	υπακούω σε κάποιον, εμπιστεύομαι κάποιον
πειράομαι, πειρῶμαι	προσπαθώ
ὀ/ή πένης	φτωχός
ὁ περιαιρετός, ἡ περιαιρετή, τό περιαιρετόν	αυτός που μπορεί να αφαιρεθεί, ο πρόσθετος
πέριξ	γύρω
περιστέλλω	καλύπτω, περιβάλλω

ὁ περιττός, ἡ περιττή, τό περιττόν	περισσευούμενος, περιττός
πέτρα (ἡ)	ο βράχος
πήγνυμαι	πήζω, παρασκενάζω, φτιάχνω
πιστεύεται (απρόσ. ρ.) πιστεύομαι	είναι κοινή πεποίθηση απολαμβάνω την εμπιστοσύνη κάποιον
ὁ/ἡ πλείων, τό πλέον	περισσότερος
πλημμελέω, πλημμελῶ πληγή (ἡ)	διαπράττω παραπτώματα το χτύπημα
ποιέω, ποιῶ	κάνω
ποιοῦμαι τόν κίνδυνον	αποτολμῶ την επίθεση
ὁ πολέμιος, ἡ πολεμία, τό πολέμιον	εχθρικός
πολέμιοι (οἱ)	οι εχθροί
πολλάκις	πολλές φορές
πονέω, πονῶ	κοπιάζω
πόνος (ὁ)	ο κόπος, ο μόχθος
ποτέ (σε καταφάσεις)	κάποτε
πότερος, ποτέρα, πότερον (ερωτ. αντων.)	ποιος από τους δύο
πούς (ὁ), τοῦ ποδός	το πόδι
πραγματεία (ἡ)	το θέμα, η επιδίωξη
προεδρία (ἡ)	η τιμητική θέση
προΐεμαι	παραμερίζω, αφήνω κατά μέρος

προκρίνομαι	προτιμώμαι, θεωρούμαι καλύτερος
προσάπτομαι	αποδίδομαι
πρόσειμι και προσέρχομαι	πλησιάζω
προσήκει (απρόσ. ρ.)	ταιριάζει, αρμόζει
προσήκοντες (οἱ)	οι συγγενείς
προσημαίνω	φανερώνω από πριν
προσκαρτερέω, προσκαρτερῶ	περιμένω με υπομονή
προσφέρωμαι	πλησιάζω, συμπεριφέρωμαι
ὁ πρότερος, ἡ προτέρα, τό πρότερον	προηγούμενος
προφασίζομαι	προβάλλω ως δικαιολογία
πρώρα (ἡ)	ἡ πλήρη
πρῶτα (τά)	αρχικά (επίρρ.)
πυνθάνομαι	ζητώ να μάθω
πῦρ (τό), τοῦ πυρός	ἡ φωτιά

Σ

Σεληνίτης (ὁ)	αυτός που κατοικεί στη Σελήνη
Σημαίνω	δηλώνω, φανερώνω
σῖτος (ὁ) (πληθ. τα σίτα)	τα δημητριακά, το σιτάρι, ἡ τροφή
σκῆπτρον (τό)	το ραβδί, το ραβδί που αποτελεί σύμβολο εξουσίας

στασιάζω	διαφωνώ, ξεσηκώνομαι
στέγω	στεγάζω, προστατεύω
ὁ συβαριτικός, ἡ συβαριτική, τό συβαριτικόν	αυτός που έχει σχέση με τη Σύβαρη, μτφ. ο βαρυφορτωμένος με εδέσματα
συγκυρία (ἡ)	η κρίσιμη και αναπάντεχη περίσταση
συμβιόω, συμβιῶ	ζω μαζί με κάποιον
συμμισέω, συμμισῶ	μισώ κάποιον όπως και κάποιος άλλος
συμπνέω	συμφωνώ
ὁ/ἡ σύνθηρος, τό σύνθηρον	ο σύντροφος στο κυνήγι και στο ψάρεμα
ὁ/ἡ σύνθρονος, τό σύνθρονον	αυτός που έχει τον θρόνο / την εξουσία μαζί με άλλον
συντίθημι	συνθέτω, καταστρώνω
σφέτερος, σφετέρα, σφέτερον (κτητ. αντων.)	δικός τους, δική τους, δικό τους
ὁ σφοδρός, ἡ σφοδρά, τό σφοδρόν	δυνατός
σχῆμα (τό), τοῦ σχήματος	η εικόνα, η μορφή

Τ

<p>ταράττομαι</p> <p>τελευτή (ή)</p> <p>τέλος (τό), τοῦ τέλους</p> <p>τηνικαῦτα</p> <p>τίθεμαι νόμους</p> <p>τίθημι</p> <p>τοίνυν (συμπερ. σύνδ.)</p> <p>τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτο (δεικτ. αντων.)</p> <p>τράπεζα (ή)</p> <p>τρόπαιον και τροπαῖον (τό)</p> <p>τύπτω</p> <p>τύραννος εἰμι</p>	<p>βρίσκομαι σε σύγχυση</p> <p>το τέλος, ο θάνατος</p> <p>ο σκοπός</p> <p>τότε</p> <p>θεσπίζω νόμους</p> <p>τοποθετώ, θέτω, συγκαταλέγω</p> <p>λοιπόν</p> <p>τέτοιος</p> <p>το τραπέζι</p> <p>το μνημείο νίκης</p> <p>χτυπώ</p> <p>εξουσιάζω, κυβερνώ</p>
--	---

Υ

<p>ὔβρις (ή), τῆς ὕβρεως</p> <p>ὑβριστής (ὀ)</p> <p>ὔδερως (ὀ)</p> <p>ὑπερπηδάω, ὑπερπηδῶ</p>	<p>η αλαζονεία, η ξιπασιά</p> <p>ο αλαζόνας</p> <p>η υδρωπικία, η συσσώρευση υγρού σε κοιλότητες του σώματος</p> <p>πηδῶ πάνω από</p>
---	---

ὑβρις (ή), τῆς ὑβρεως	η αλαζονεία, η ξιπασιά
ὑβριστής (ὁ)	ο αλαζόνας
ὑδερὸς (ὁ)	η υδρωπικία, η συσσώρευση υγρού σε κοιλότητες του σώματος
ὑπερπηδάω, ὑπερπηδῶ	πηδῶ πάνω από
ὑπομένω	αντέχω, έχω το θάρρος, ανέχομαι
ὑφίεμαι	παύω, σταματώ

Φ

φείδομαι	εξοικονομῶ, λυπάμαι, δεν σπαταλῶ
φημί	λέω, ισχυρίζομαι
ὁ φίλος, ἡ φίλη, τό φίλον	αγαπημένος
φοβέω, φοβῶ	φοβίζω
φρέαρ (τό), τοῦ φρέατος	το πηγάδι
φρονέω, φρονῶ	σκέφτομαι, σχεδιάζω, πιστεύω
ὁ φρόνιμος, ἡ φρονίμη/φρόνιμος, τό φρόνιμον	συνετός, μυαλωμένος
φύομαι	γεννιέμαι, είμαι από τη φύση μου
φύω	κάνω κάτι να φυτρώσει, «βγάζω»
φωράομαι, φωρῶμαι	συλλαμβάνομαι, αποδεικνύομαι

Χ

χαίρω	είμαι καλά, χαίρομαι
ὁ χαλεπός, ἡ χαλεπή, τό χαλεπόν	δύσκολος, σκληρός, άσπλαχνος
ὁ χαλκοῦς, ἡ χαλκή, τό χαλκοῦν	χάλκινος
χειμών (ὁ), τοῦ χειμῶνος	ἡ κακοκαιρία
χλαμύς (ἡ), τῆς χλαμύδος	κοντός μανδύας
χρεία (ἡ)	ἡ ἀνάγκη
χρή (ἀπρόσ. ρ.)	πρέπει
χρήομαι, χρῶμαι	χρησιμοποιῶ, εφαρμόζω
ὁ χρηστός, ἡ χρηστή, τό χρηστόν	ενάρετος

Ψ

ψέγω	κατηγορῶ, σπρώχνω, διώχνω
ψόγος (ὁ)	ἡ μομφή, ὁ ψόγος

Ω

ώθέω, ώθῶ	παρακινῶ
ώφέλεια (ἡ)	ἡ ωφέλεια
τό ώφέλημα	ἡ ωφέλεια

III. Τα ανώμαλα ρήματα των κειμένων

<p>1. βιάζομαι έβιαζόμην βιάσομαι, βιασθήσομαι έβιασάμην, έβιάσθην βεβίασμαι έβεβιάσμην</p>	<p>2. δέδοικα, δέδια έδεδοίκειν, έδεδίειν δείσομαι έδεισα — —</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● Παθ. αόρ. ΥΠ: βιασθῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ οδοντικόληκτων, βλ. πέπεισμαι 	

<p>3. διώκω έδίωκον διώξω, διώξομαι έδίωξα δεδίωχα έδεδιώχειν</p>	<p>διώκομαι έδιωκόμην διωχθήσομαι έδιώχθην δεδίωγμαι έδεδιώγμην</p>	<p>4. δοκεί έδόκει δόξει έδοξε δέδοκται έδέδοκτο</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● Παθ αόρ. ΥΠ: διωχθῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ουρανικόληκτων, βλ. πέπραγμαi 		

<p>5. κελεύω έκέλευον κελεύσω έκέλευσα κεκέλευκα έκεκελεύκειν</p>	<p>κελεύομαι έκελευόμην κελευσθήσομαι έκελεύσθην κεκέλευσμαι έκεκελεύσμην</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● Παθ. αόρ. ΥΠ: κελευσθῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ οδοντικόληκτων, βλ. πέπεισμαι 	

<p>6. λανθάνω ἐλάνθανον λήσω ἔλαθον λέληθα ἐλελήθειν</p>	<p>7. μέλει ἔμελε μελήσει ἐμέλησε μεμέληκε ἐμεμελήκει</p>
<p>● Β´ αόρ. ΥΠ: λάθω</p>	

<p>8. στέλλω ἔστελλον στελῶ ἔστειλα ἔσταλκα ἐστάλκειν</p>	<p>στέλλομαι ἔστελλόμην σταλήσομαι ἔστειλάμην, ἐστάλην ἔσταλμαι ἐστάλμην</p>
<p>● Μέλλ. συνηρημένος σε -έω ● Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: στείλω, στείλωμαι ● Β´ παθ. αόρ. ΥΠ: σταλῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ υγρόληκτων, βλ. ἤγγελμαι</p>	

<p>9. τaráττω ἐτάραττον ταράξω ἐτάραξα (τετάραχα) (ἐτεταράχειν)</p>	<p>ταράττομαι ἐταραττόμην ταράξομαι, ταραχθήσομαι ἐταράχθην τετάραγμα ἐτεταράγμην</p>
<p>● Παθ. αόρ. ΥΠ: ταραχθῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ ονρανικόληκτων, βλ. πέπραγμα</p>	

10. τείνω ἔτεινον τενῶ ἔτεινα -τέτακα -έτετάμην	τείνομαι ἔτεινόμην -τενοῦμαι, -ταθήσομαι -ἔτεινάμην, -έτάθην -τέταμαι -έτετάκειν
<ul style="list-style-type: none"> ● Μέλλ. συνηρημένος σε -έω ● Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: τείνω, -τείνωμαι ● Παθ. αόρ. ΥΠ: ταθῶ 	

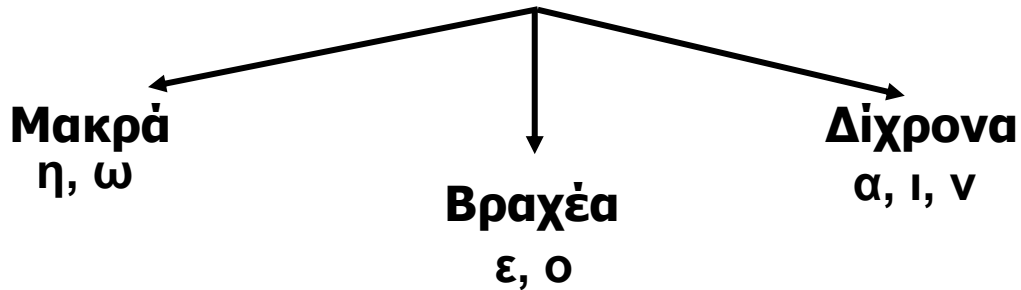
11. φθείρω ἔφθειρον φθερῶ ἔφθειρα ἔφθαρκα ἔφθάρκειν	φθείρομαι ἔφθειρόμην φθεροῦμαι, φθαρήσομαι ἔφθάρην ἔφθαρμαι ἔφθάρμην
<ul style="list-style-type: none"> ● Μέλλ. συνηρημένος σε -έω ● Ἄσιγμος αόρ. ΥΠ: φθείρω ● Β΄ παθ. αόρ. ΥΠ: φθαρῶ ● ΠΡΚ/ΥΠΡΣ υγρόληκτων, βλ. ἦρμαι 	

IV. Συγκεντρωτικοί πίνακες φαινομένων

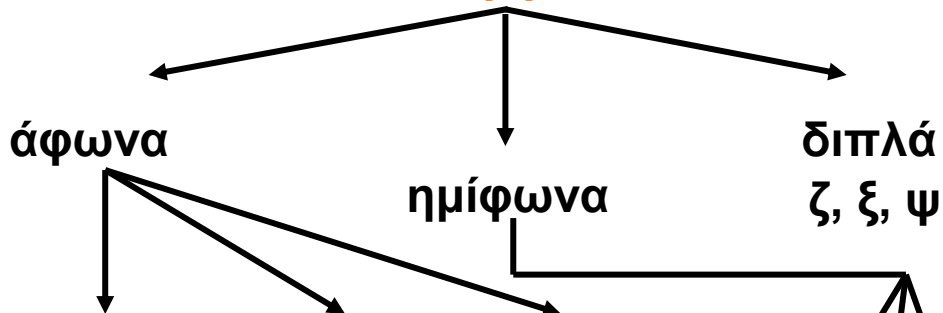
I. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

A. Οι φθόγγοι και τα γράμματα

1. Φωνήεντα

2. Σύμφωνα

	ουρανικά	χειλικά	οδοντικά
ψιλά	κ	π	τ
μέσα	γ	β	δ
δασέα	χ	φ	θ

υγρά	ένρινα	συριστικό
λ, ρ	μ, ν	σ (-ς)

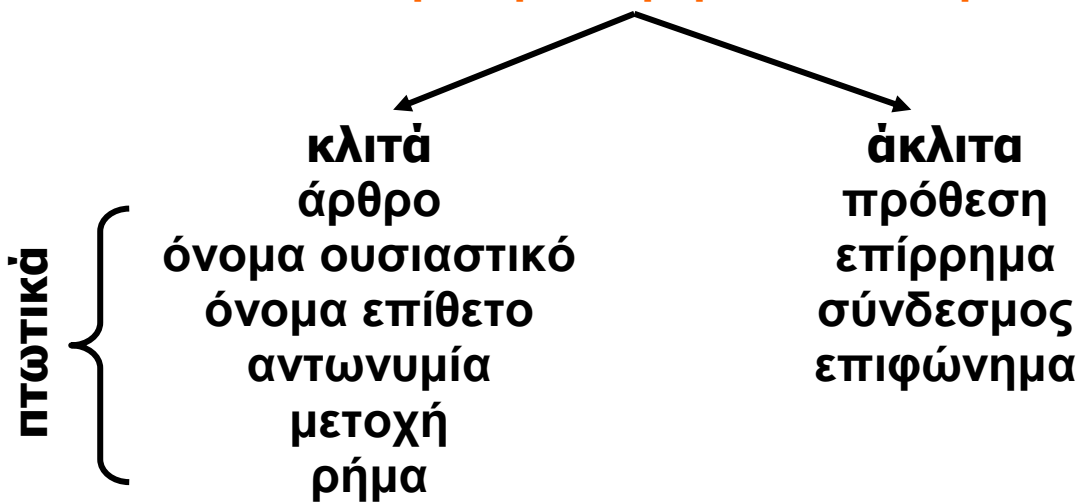
3. Δίφθογγοι

κύριες
αι, ει, οι,
υι αυ, ευ,
ηυ, ου

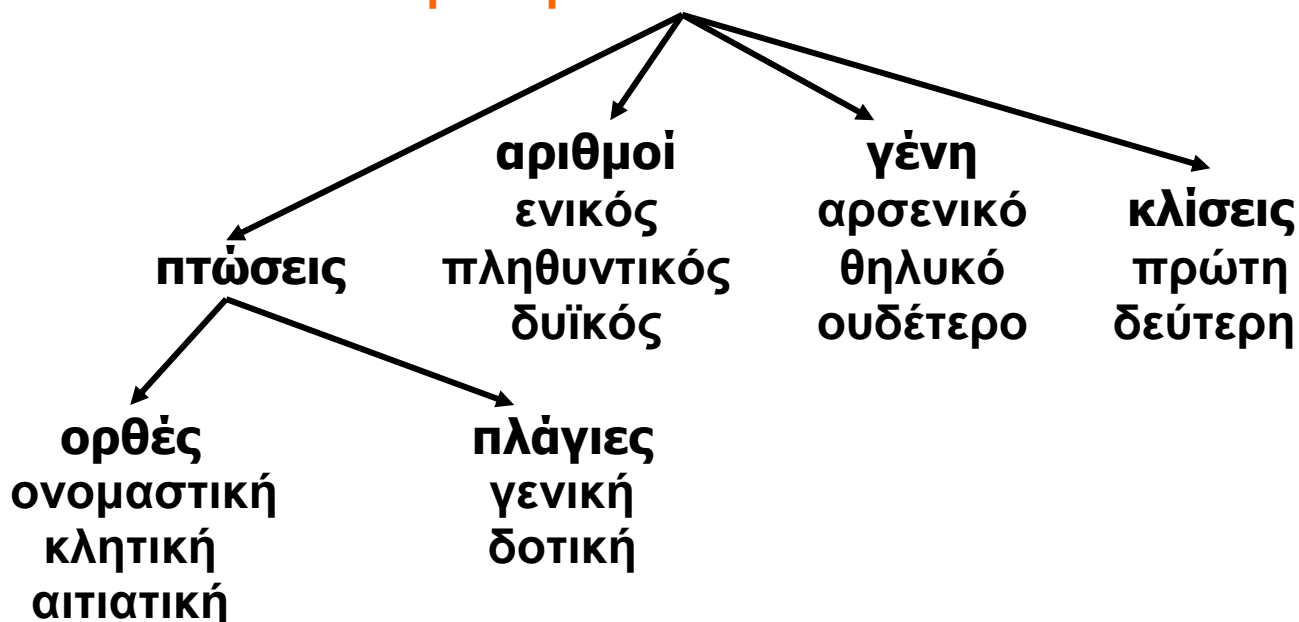
καταχρηστικές
α, η, ω

B. Τα μέρη του λόγου

1. Διαίρεση των μερών του λόγου

2. Παρεπόμενα των πτωτικών

3. Παρεπόμενα του ρήματος

πρόσωπα: α' β' γ'

αριθμοί: ενικός πληθυντικός δυϊκός

εγκλίσεις: οριστική υποτακτική ευκτική προστακτική

ονοματικοί τύποι: απαρέμφατο μετοχή

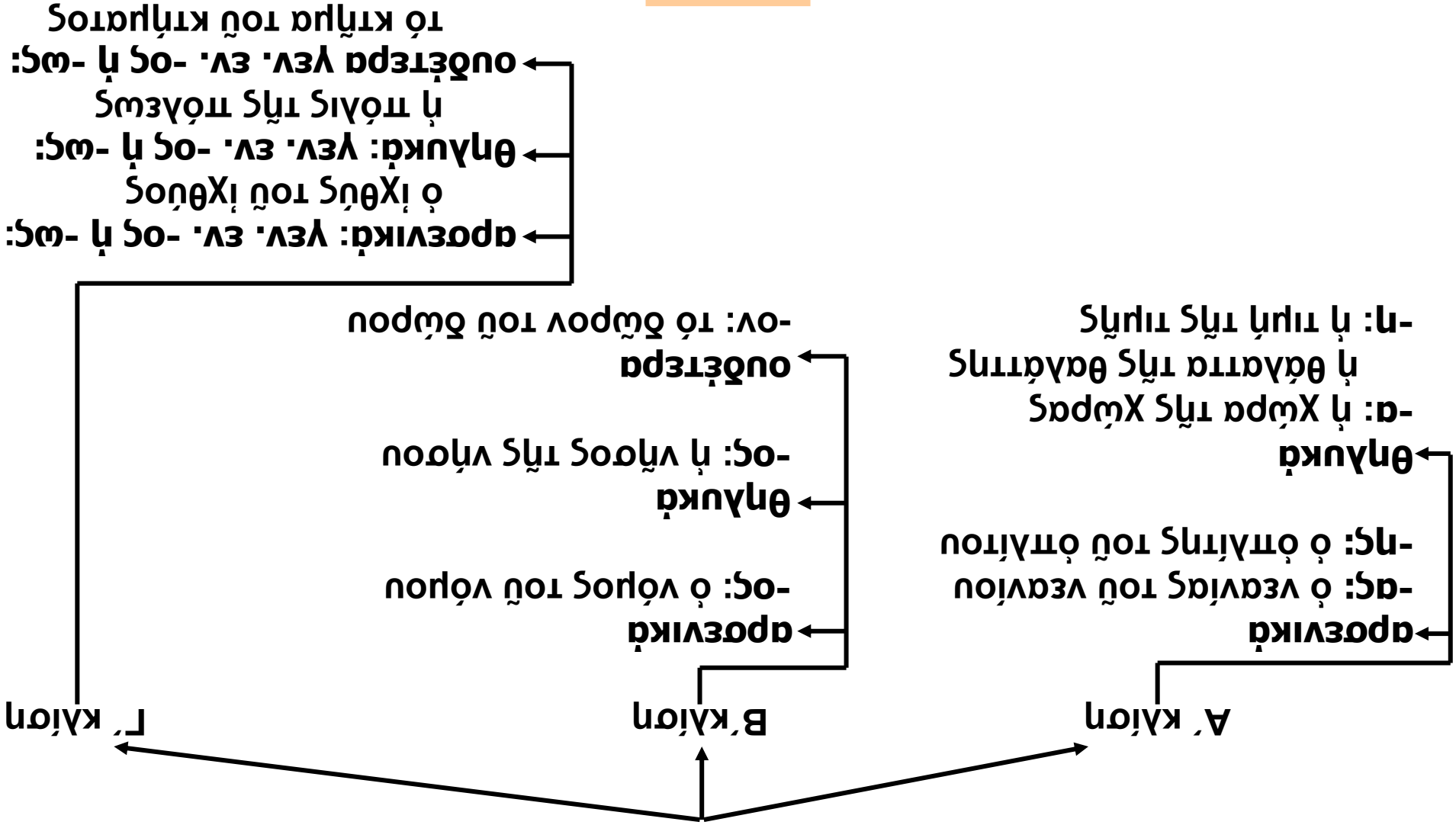
χρόνοι: ενεστώτας παρατατικός μέλλοντας αόριστος
παρακείμενος υπερσυντέλικος συντ. μέλλοντας

διαθέσεις: ενεργητική μέση παθητική ουδέτερη

φωνές: ενεργητική μέση

Γ. Τα ουσιαστικά

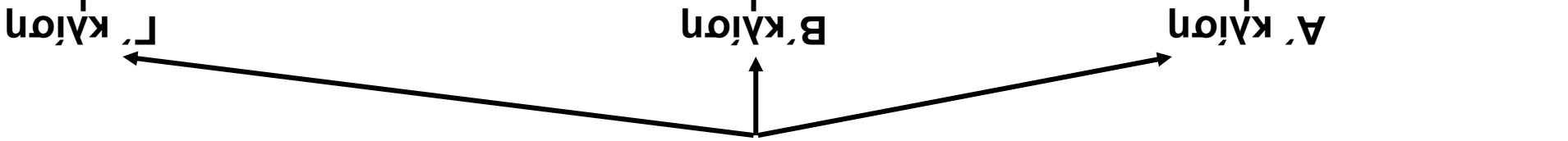
1. Οι κλίσεις

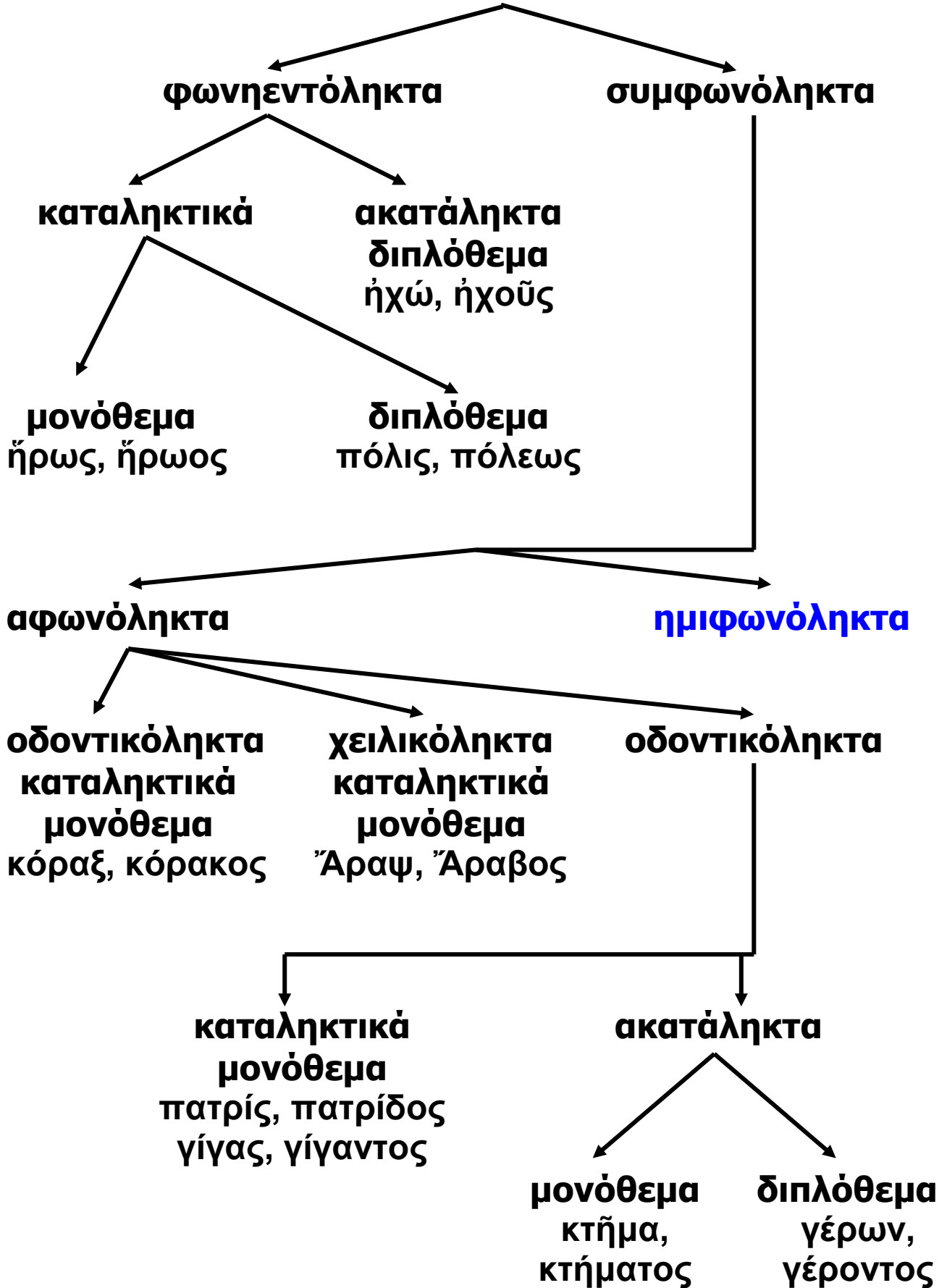
ουδέτερα γεν. -ον ἡ -ωσ:
 ἡ πόλις της πόλεως
 θηλυκά: γεν. -ου ἡ -ωσ:
 ὁ ἰχθυὸς του ἰχθύος
 αρσενικά: γεν. -ου ἡ -ωσ:

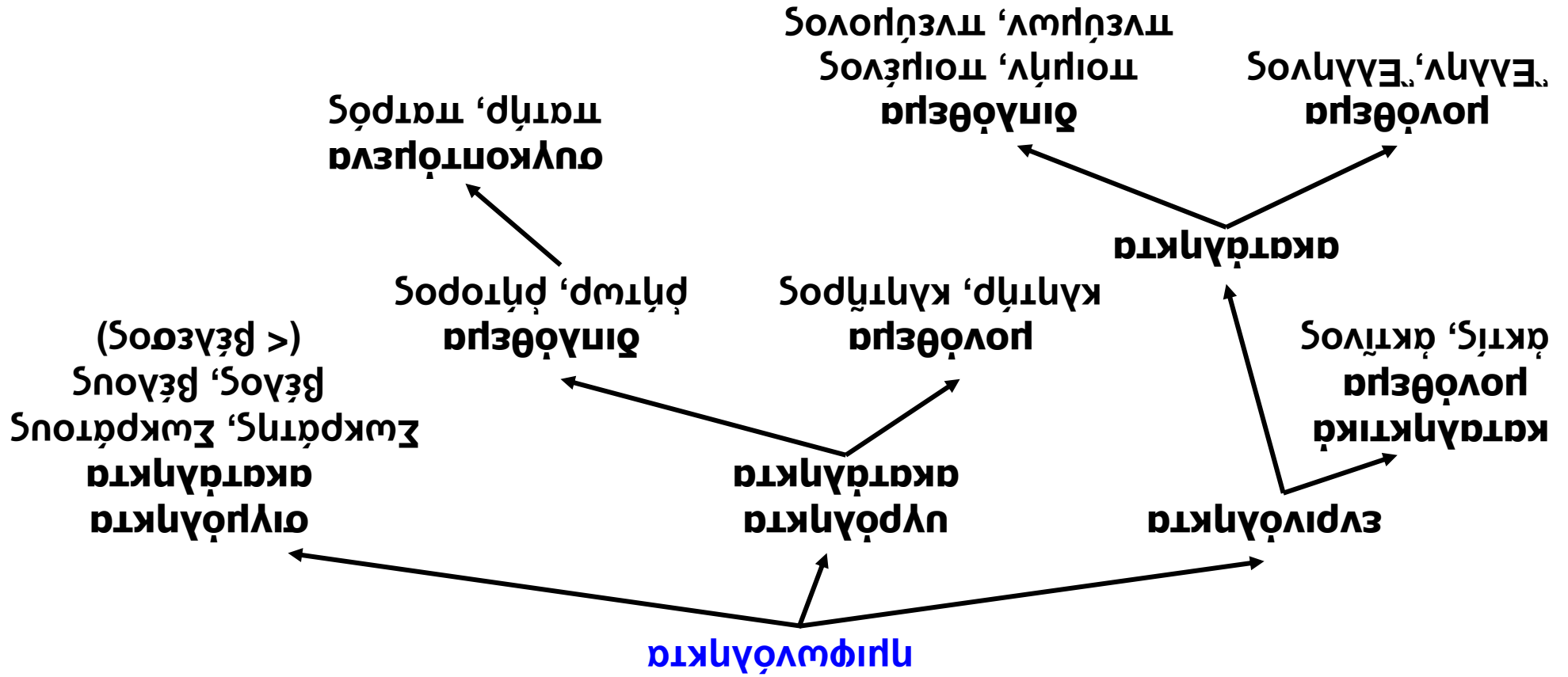
ουδέτερα -ον: τὸ ὄψον του ὄψου
 θηλυκά -ος: ἡ νῆσος της νήσου
 αρσενικά -ος: ὁ νόμος του νόμου

θηλυκά -α: ἡ χώρα της χώρας
 ἡ θάλασσα της θαλάσσης
 -ης: ὁ πάλιτος του πάλιτου
 αρσενικά -ος: ὁ νεανίας του νεανίου

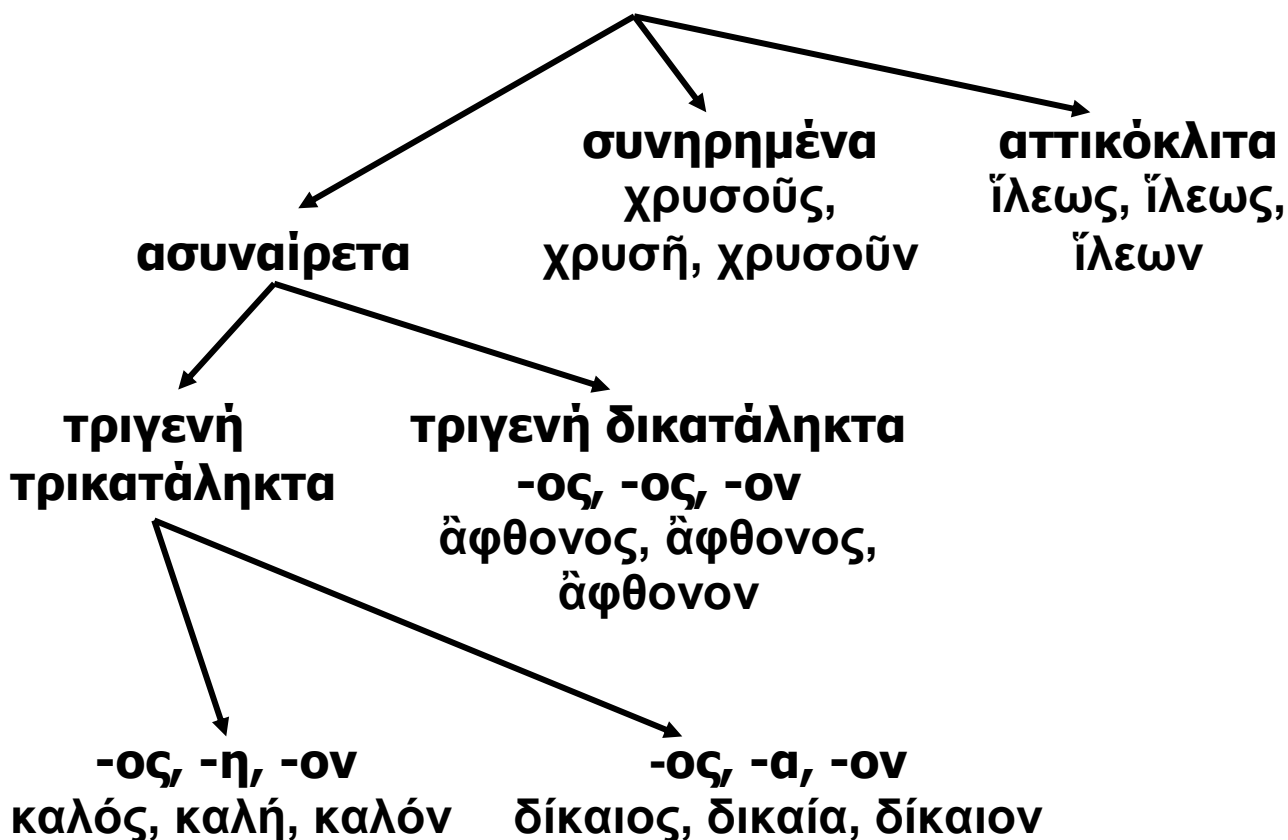
2. Η γ' κλίση

Δ. Τα επίθετα

1. Δευτερόκλιτα

ενρινόληκτα υγρόληκτα

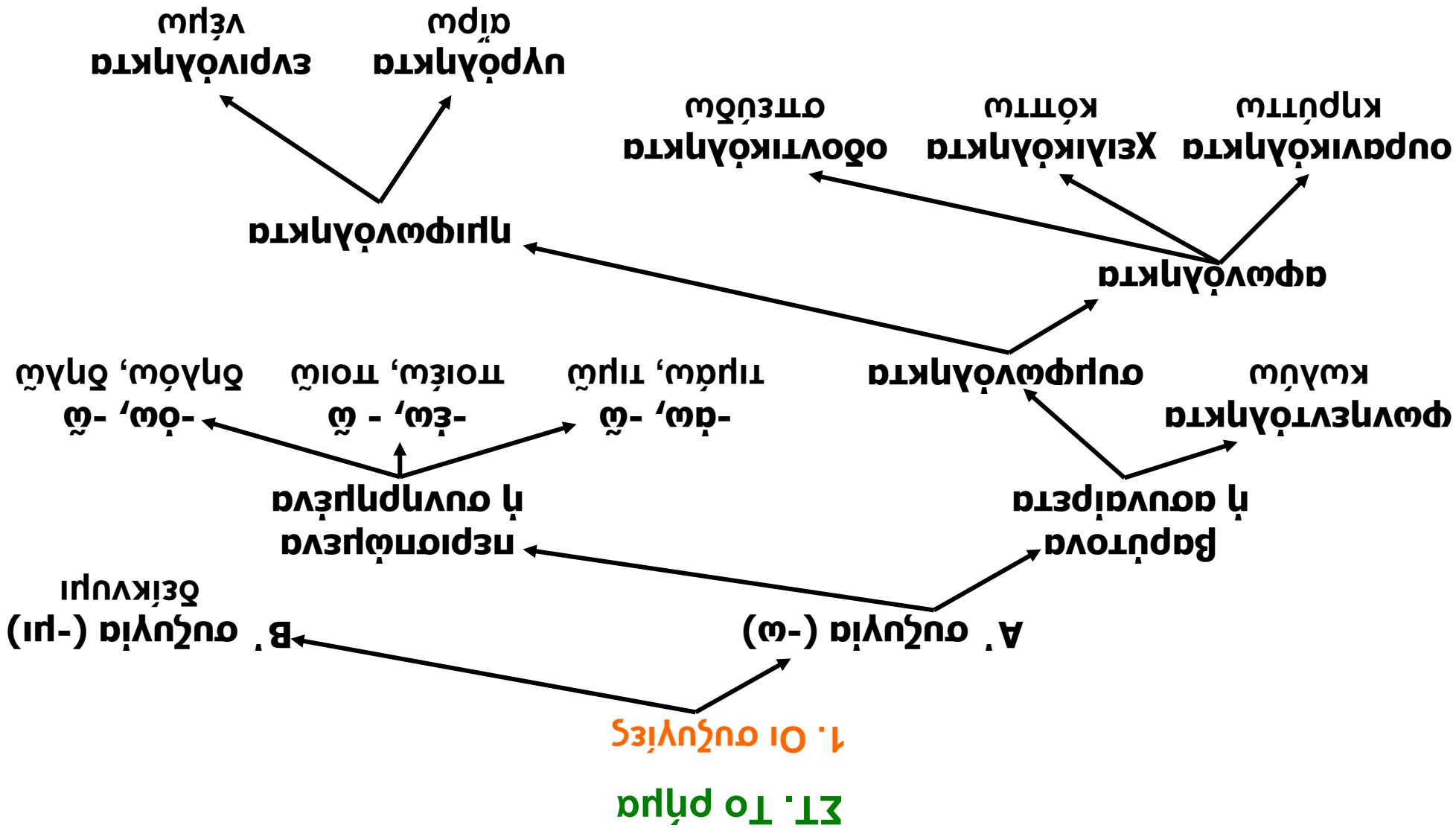
τριγενή
τρικατάληκτα
μέλας, μέλαινα,
μέλαν

τριγενή
δικατάληκτα
ὁ/ἡ εὐδαίμων, τό εὐδαιμον
ὁ/ἡ ἄρρην, τό ἄρρεν
ὁ/ἡ ἀπάτωρ, τό ἀπάτορ

διγενή μονοκατάληκτα
ὁ/ἡ μάκαρ
ὁ/ἡ ἄχειρ

Ε. Οι αντωνυμίες

- προσωπικές: α' πρόσ.: ἐγώ, β' πρόσ.: σύ
- δεικτικές: οὗτος, αὕτη, τοῦτο
- ερωτηματικές: τίς, τίς, τί
- αναφορικές: ὅς, ἥ, ὅ ὅστις, ἣτις, ὅ τι
- αόριστες: τίς, τίς, τί
- επιμεριστικές: ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον
- οριστική-επαναληπτική: αὐτός, αὐτή, αὐτό
- αλληλοπαθητική: ἀλλήλων, ἀλλήλοις, ἀλλήλους
- αυτοπαθητικές: ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ
τό εὐδαιμον κτητικές: ἐμός, ἐμή, ἐμόν

2. Η ομαλή αύξηση

συλλαβική	χρονική
έ- λαμβάνω → έλάβανον	α, ε → η αι, ει → η ο → ω οι → ω ϊ, υ̅ → ι̅, υ̅ αυ, ευ → ηυ ἄρχω → ἤρχον, ἐλπίζω → ἤλπιζον αἴρω → ἤρον, εἰκάζω → ἤκαζον ὀρίζω → ὠρίζον οἰκίζω → ὠκίζον ἰδρύω → ἴδρυον, ὕβριζω → ὕβριζον αὔξω → ἠΰξον, εὕδω → ἠΰδον

3. Ο σφαλός αναδιπλασιασμός

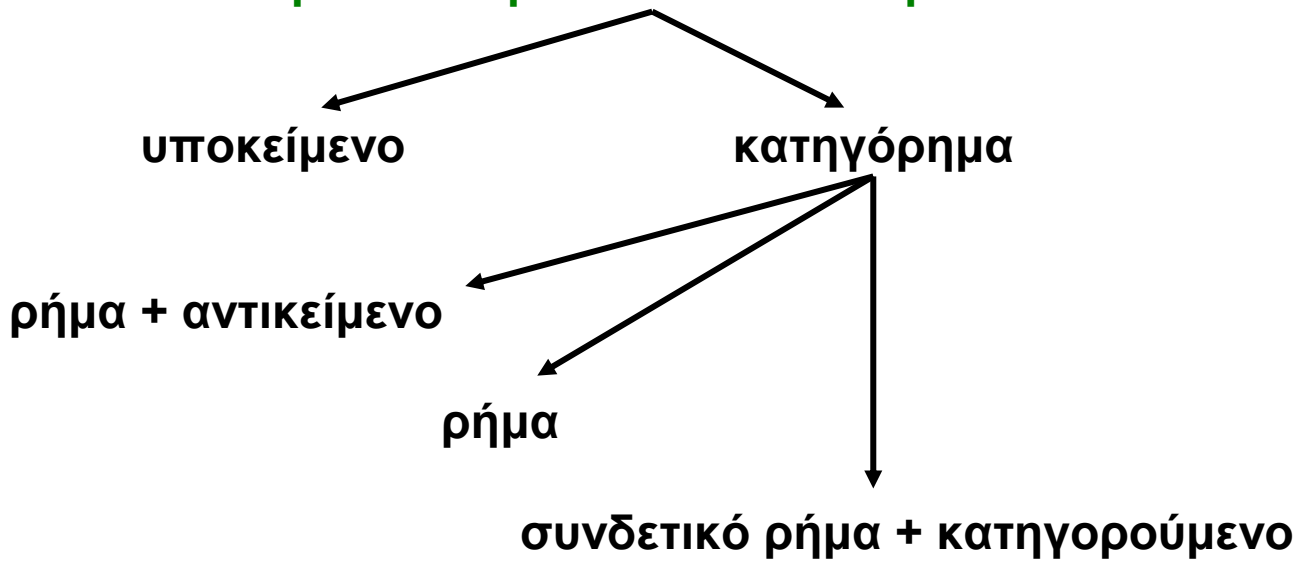
<p>είδος αναδιπλασιασμού</p>	<p>Το ρήμα αρχίζει από:</p>	
<p>επανάληψη του αρχικού συμφώνου + ε λυω → λέλυκα λραφω → λεγραφα</p>	<p>1. ατλό συμφωνο (ετός του ρ-) } το πρώτο είναι άφωνο (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) και το δεύτερο υρό ή ένρινο (μ, ν, λ, ρ)</p>	<p>A. 1. ατλό συμφωνο, από τα οποία: 2. δύο συμφωνο</p>
<p>συλλαβική αύξηση ψηφίζω → ψηήφικα ράπτω → έρραφα κτείνω → έκτονα στρατεύω → έστράτευκα</p>	<p>B. 1. διτλό συμφωνο (ζ, ξ, ψ) 2. ρ- 3. δύο συμφωνο, χωρίς να είναι το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υρό ή ένρινο 4. τρία συμφωνο</p>	<p>B. Γ.</p>
<p>Χρονική αύξηση ηλπίζω → ηλάτικα αθροίζω → ήθοικα</p>	<p>φωνήεν ή οίφθολγο</p>	<p>Γ.</p>

II ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

A. Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους

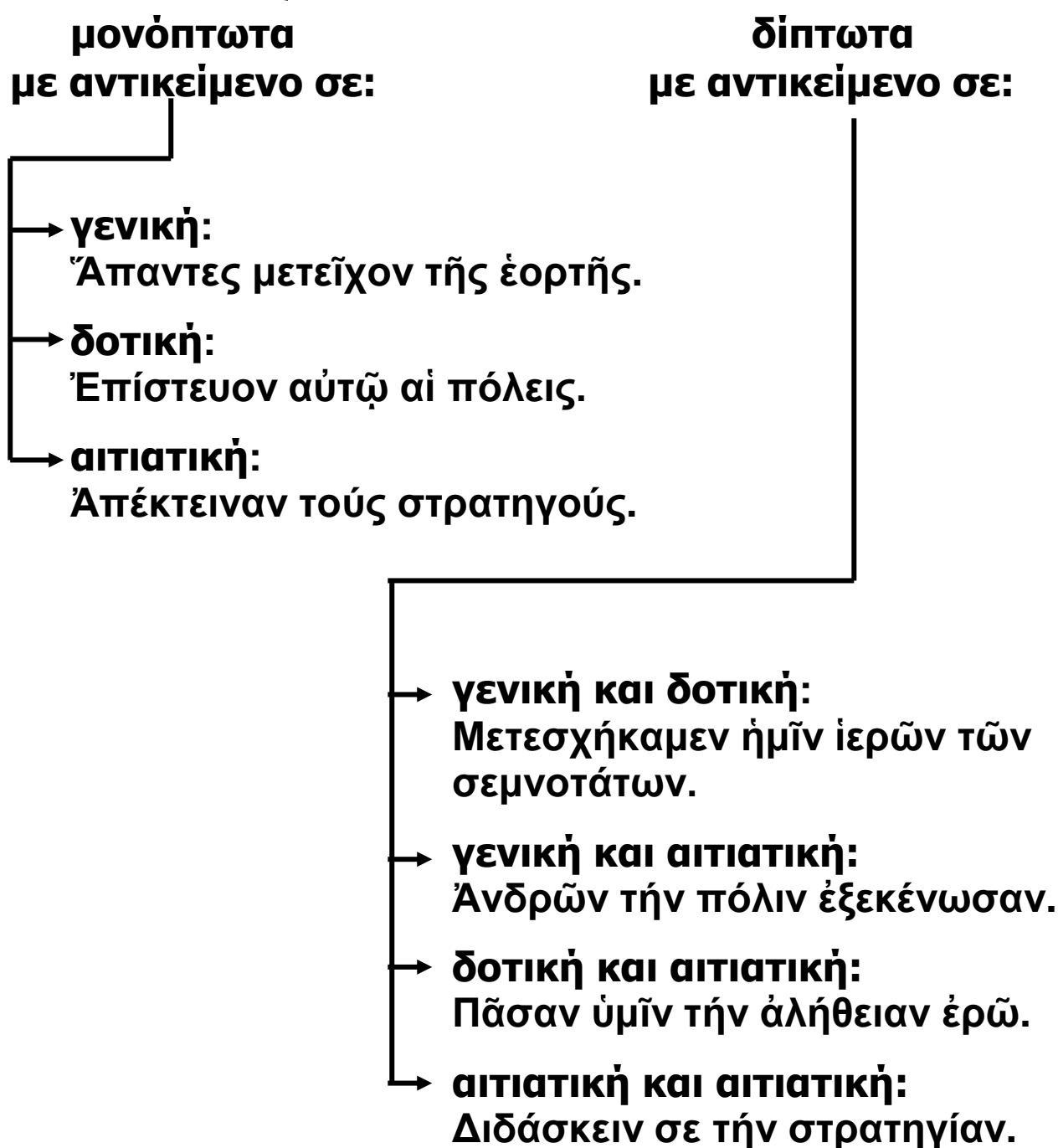

B. Οι βασικοί όροι των απλών προτάσεων

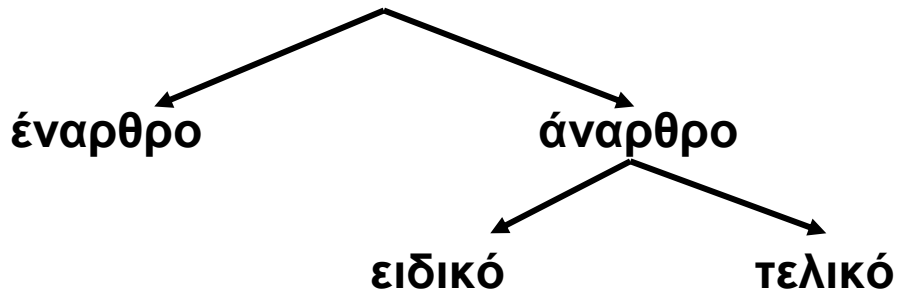

Γ. Το αντικείμενο του ρήματος

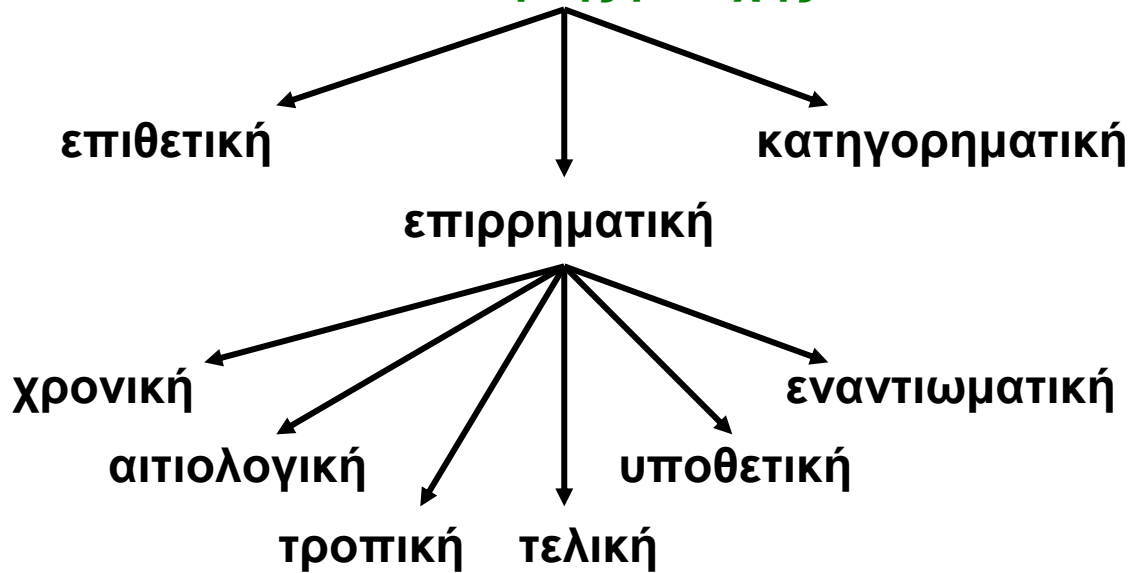
ρήματα

Δ. Τα είδη του απαρεμφάτου

Ε. Τα είδη της μετοχής

- ← συμπλεκτικούς: και, τε κτλ.
- ← αντιθετικούς: μὲν, ὁ, ἀλλά κτλ.
- ← διαζευκτικούς: ἢ, εἴτε κτλ.
- ← αιτιολογικούς: γάρ, ἔπει
- ← συμπρασματικούς: ἄρα, ὃ ἢ οὖν, γοῦν κτλ.

ἀσυνδύτο σχῆμα
 ζυμβαλόντες τὰς ἀσπίδας ἐωθούντο,
 ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον.

ὑποτακτικὴ
ἢ καθ' ὑπόταξιν μὲν:

παράτακτικὴ
ἢ κατὰ παράταξιν
μὲ συνδέσμον:

ΣΤ. Σύνδεση προτάσεων ἢ ὁρων προτάσεων

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ Ή ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΗ ΜΕ:

συνδέσμους:

- **ειδικούς:** ὅτι, ὡς
- **ενδοιαστικούς:** μή, μή οὐ κτλ.
- **χρονικούς:** ὅτε, ὅποτε, ἐπεὶ κτλ.
- **εναντιωματικούς:** εἰ καί, ἄν καί, καί εἰ, καί ἄν κτλ.
- **υποθετικούς:** εἰ, ἐάν, ἄν, ἦν
- **τελικούς:** ἵνα, ὅπως, ὡς
- **συμπερασματικούς:** ὥστε, ὡς
- **αιτιολογικούς:** ὅτι, διότι, ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ὡς

αντωνυμίες:

- **αναφορικές**
ὅς, ὅσπερ, ὅστις κ.τ.λ.
- **ερωτηματικές**
τις, ποῖος, πόσος κ.τ.λ.

επιρρήματα:

- **αναφορικά**
ὡς, ὡσπερ, ὅπου κτλ.
- **ερωτηματικά**
ποῦ, πῶς, πόθεν κτλ.

π.Χ. Αφικνούνται εις Κερρασούνα, πόλιν Ἐλληνίδα.

παράβαση:

π.Χ. Θανάτῳ τῷ ἀγλίστῳ ἀπώλετο, λίμνῳ.

επιξήληση:

π.Χ. Ζύνησι ἀνθρώποις τοῖς ἀγαθοῖς.

επιθτικός προσδιορισμός:

π.Χ. Ἀησιῶνος **φαιδρῶ** τῷ προσώπῳ ἐκέλευσεν.

κατηγορητικός προσδιορισμός:

εἰρηπαιῖα

ομοιοπαῖα

1. Οἱ ονοματικοὶ προσδιορισμοὶ

2. ἐπιρηητικοὶ

1. ονοματικοὶ

2. Οἱ προσδιορισμοὶ

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ

σε γενική

- κτητική, π.χ. ἡ πόλις ἡμῶν
- δημιουργοῦ, π.χ. Σόλωνος νόμοι
- διαιρετική, π.χ. τῆς γῆς ἡ ἀρίστη
- ὕλης, π.χ. στέφανος δάφνης
- περιεχομένου, π.χ. ἄλλος ἡμέρων δένδρων
- ιδιότητος, π.χ. ἔργα ἀρετῆς
- αξίας, π.χ. ἀγρός ταλάντου ἄξιος
- αιτίας, π.χ. δίκη κλοπῆς
- συγκριτική, π.χ. τούτου σοφώτερος
- αντικειμενική, π.χ. ἐπιμελής τῶν φίλων
- υποκειμενική, π.χ. πόλεμος Πελοποννησίων καί Ἀθηναίων

σε δοτική

αναφοράς,
π.χ. τραχύς τῇ φωνῇ
αντικειμενική,
π.χ. δωρεά τῷ δήμῳ

σε αιτιατική

αναφοράς, π.χ. γνώμην
ἰκανός καί τά πολέμια ἄλκιμος

2. Οι επιρρηματικοί προσδιορισμοί

πλάγιες πτώσεις

γενική

τόπου, π.χ. Πολύτροπος **αυτοῦ** ἀποθνήσκει.
χρόνου, π.χ. Ταῦτα **τῆς ἡμέρας** ἐγένετο.
αιτίας, π.χ. Ζηλῶ σε **τοῦ πλούτου**.
αναφοράς, π.χ. Οὐ κακῶς **γνώμης** ἔχω.

δοτική

τόπου, π.χ. **Γῆ** ἔκειτο.
χρόνου, π.χ. Πέμπτη **ἡμέρα** ἐξέπλευσαν.
αιτίας, π.χ. **Λιμῶ** ἀπέθανεν.
αναφοράς, π.χ. Ἴσχύειν **τῆ ψυχῆ** αἰροῦ.
ποσοῦ, π.χ. **Τοσοῦτω** διέφερε τῶν ἄλλων.
συνοδείας, π.χ. Κατέπλευσεν εἴκοσι **ναυσίν**.
τρόπου, οργάνου, μέσου, π.χ. Τό σῶμα **πόνοις**
γύμναζε.

αιτιατική

τόπου, π.χ. Ἐξελαύνει **σταθμούς** τρεῖς.
χρόνου, π.χ. Ἐνταῦθα ἔμεινεν **ἡμέρας** ἑπτά.
τρόπου, π.χ. Τίνα **τρόπον** τήν θύραν κόψω;
αιτίας, π.χ. **Τί** τηνικάδε ἀφῖξαι;
αναφοράς, π.χ. Ταράσσομαι **φρένας**.

επιρρηματικές μετοχές

τροπικές, π.χ. Ταῦτα **εἰπών** ἀνέστη.
χρονικές, π.χ. Τί **βουλόμενοι** ψεύδονται;
αιτιολογικές, π.χ. Ταῦτα **εἰπών** ἀνέστη.
τελικές, π.χ. Ἦλθον **παύσουσα** τό σον μένος.
υποθετικές, π.χ. **Νικήσαντες** ἀπάντων κύριοι ἔσεσθε.
εναντιωματικές, π.χ. Ἕλλην **ῶν** Ἕλληνας ἀδικεῖ.

κατηγορούμενα

α. προληπτικό ἢ του αποτελέσματος,:

π.χ. Φίλιππος **μέγας** ηύξηθη.

β. επιρρηματικό

- τόπου, π.χ. Ἐσκήνουν **ὑπαίθριοι**.

- χρόνου, π.χ. Ὅρθριος ἦκεις.

- τρόπου, π.χ. Ἄσμενος ἔώρακά σε.

- σκοπού, π.χ. Αἱ νῆες ἦλθον **βοηθοί**.

- τάξης, π.χ. Οἱ στρατηγοί ἐξῆλθον **πρῶτοι**.

εμπρόθετοι

στάσης σε τόπο, π.χ. Ἀνάπαυλαι **ἐν τοῖς δένδρεσίν** εἰσιν.

κίνησης προς τόπο, π.χ. Ἀπῆλθον **ἐπ' οἴκου**.

κίνησης ἀπό τόπο, π.χ. Ἀπῆλθον **ἐκ τῆς Κορίνθου**.

κίνησης διὰ τόπου, π.χ. Ἡ δ' ἀρετή **διὰ μόχθων** βαίνει.

χρόνου, π.χ. Ἐγένετο **ἐν ἔτεσι** πεντήκοντα.

τρόπου, μέσου ἢ οργάνου, π.χ. Ἡττήθησαν **κατά** **κράτος**.

αιτίας, π.χ. **ὑπέρ τῶν γεγενημένων** ὠργίζετο.

σκοπού, π.χ. **Πρός τί** με ταῦτα ἐρωτᾷς;

αναφοράς, π.χ. Κήρυκας ἔπεμψε **περί σπονδῶν**.

εναντίωσης, π.χ. Ὁργή καί τιμωρία **κατά τούτου**.

συνοδείας, π.χ. Ἐπαιδεύετο **σύν τῷ ἀδελφῷ**.

υπεράσπισης, π.χ. Ἀμύνεσθαι **περί πάτρης**.

ὄρου ἢ προϋπόθεσης, π.χ. Ἡρώτα **ἐπί τίσιν** ἂν γένοιτο σύμμαχος.

επιρρήματα

στάσης σε τόπο, π.χ. Πρωταγόρας **αυτόθι** ἐστίν.
κίνησης προς τόπο, π.χ. Θίβρων ἀπῆλθεν **οἴκαδε**.
κίνησης ἀπό τόπο, π.χ. **Ἀθήνηθεν** ἀπῆλθεν ὁ κῆρυξ.
κίνησης διὰ τόπου, π.χ. Τάς πύλας **ἧ** ἐσήλθον ἔκλησε.
τροπικά, π.χ. Βουλεύου **βραδέως**.
χρονικά, π.χ. Κατέβην **χθές** εἰς Πειραιᾶ.
ποσοτικά, π.χ. Οὐ **πάνυ** νενόηκα.
δισταγμοῦ ἢ πιθανότητος, π.χ. **Ἴσως** εἴποιεν ἂν
πολλοί...
βεβαιωτικά ἢ ἀρνητικά, π.χ. **Οὐδαμῶς** δεῖ ἀδικεῖν.

απαρέμφατα

σκοποῦ, π.χ. Τήν πόλιν αὐτοῖς παρέδωκαν **φυλάττειν**.
αποτελέσματος, π.χ. Οὐ μάντις εἰμί τάφανῃ **γνῶναι**.
αναφοράς, π.χ. Δυνατός ἐστι ὁ ῥήτωρ **λέγειν**.

δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις

χρονικές, π.χ. **Ὄτε ἡ μάχη ἐγένετο**, Τισσαφέρνης ἐν
Σάρδεσιν ἔτυχεν ὤν.
αιτιολογικές, π.χ. Μή θαυμάζετε **ὅτι χαλεπῶς φέρω**
τοῖς παροῦσι πράγμασι.
τελικές, π.χ. Δίκαιος γίγνου, **ἵνα καί δικαίων τυγχάνης**.
υποθετικές, π.χ. **Εἰ μή τοὺς νόμους τηροῦμεν**, λέλυται
πάντα.
ἐναντιωματικές, π.χ. **Εἰ καί μή βλέπεις**, φρονεῖς δ'
ὅμως.
συμπερασματικές, π.χ. Κραυγὴν ἐποίουν, **ὥστε καί**
τοὺς πολεμίους ἀκούειν.
αναφορικές, π.χ. Θαυμαστόν ποιεῖς, **ὅς ἡμῖν οὐδέν**
δίδως.

III. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΝΘΕΣΗ

α' συνθετικό

β' συνθετικό

κλιτή
λέξη

άκλιτη
λέξη

κλιτή
λέξη

άκλιτη
λέξη

→ ουσιαστικό

ἄγγελια + φέρω >
ἄγγελιαφόρος
ἔλαφος + βάλλω >
ἔλαφηβόλος
τάξις + ἄρχω >
ταξίαρχος

→ επίθετο

ἄκρα + πόλις >
ἀκρόπολις
βαρύς + θυμός >
βαρύθυμος
ἑκατόν + χεῖρ >
ἑκατόγχειρ

→ ρήμα

λείπω + ἀνήρ >
λειψανδρία
στρέφω + δίκη >
στρεψόδικος
ἔχω + φρήν >
ἐχέφρων

→ επίρρημα

ἄγχι + ἄλς >
ἀγχίαλος
ὄπισθεν + δόμος >
ὄπισθόδομος
ὁμοῦ + γλῶττα >
ὁμόγλωσσος

→ πρόθεση

ἀνά + ἄγω >
ἀνάγω
σύν + τροφή >
σύντροφος
ἐν + λόγος >
ἔλλογος

→ αχώριστο μόριο

ἀ- + καρπός >
ἄκαρπος
νη- + ποινή >
νήποινος
δυσ- + μορφή >
δύσμορφος
ἡμι- + θεός > ἡμίθεος

β' συνθετικό

κλιτή λέξη

- **ουσιαστικό**
Ἕλλην + **ταμίας** > Ἑλληνο**ταμίας**
ἀ- + **θάνατος** > ἀ**θάνατος**
ἐπί + **ἡμέρα** > ἐ**φήμερος**
- **επίθετο**
ἄξιος + **θαυμαστός** >
ἄξιο**θαύμαστος**
ἀ- + **συνήθης** > ἀ**συνήθης**
εὖ + **δήλος** > εὖ**δηλος**
- **ρήμα**
ἀντί + **γράφω** > ἀ**ντιγράφω**
καλός + **γράφω** > κα**λλιγράφω**
ἀ- + **μανθάνω** > ἀ**μαθής**

ἀκλιτή λέξη

- **επίρρημα**
σύν + **ἄμα** > **συνάμα**
ὑπέρ + **ἄνω** > **ὑπεράνω**
ἐκ + **πάλαι** > **ἐκπαλαι**
- **αριθμητικό**
ἔν + **δέκα** > **ἔνδεκα**

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.